

АВТОДОРОЖНИК

Газета колективу Харківського навчально-науково-виробничого комплексу з автомобільно-дорожньої освіти

№ 6 – 7 (1689 – 1690)
1 липня 2021 р., четвер

О ЮВІЛЕЇ

НАШІ НАЙЩИРІШІ ВІТАННЯ

Двадцять першого червня виповнилося 65 років від дня народження заслуженому діячу науки і техніки України, лауреату Державної премії України в галузі науки і техніки, ректору Харківського національного автомобільно-дорожнього університету професору В.О. Богомолу.

Народився Віктор Олександрович у 1956 р. в Донецьку, де здобув середню та технічну освіту, закінчивши у 1975 р. Донецький будівельний технікум за спеціальністю «Дорожні машини та обладнання».

Та для здійснення своїх амбітних мрій цієї освіти було замало, тож він продовжив навчання в ХАДІ, який закінчив у 1982 р. з відзнакою за спеціальністю «Автомобілі та автомобільне господарство» і залишився працювати стажером-дослідником кафедри автомобілів. Вже через п'ять років В.О. Богомолу успішно захистив кандидатську дисертацію за темою «Підвищення ефективності гальмівних механізмів великовантажних автомобілів».

Фактично відтоді й розпочалося його стрімке науково-педагогічне кар'єрне зростання у одному з найпрестижніших технічних вишів України ХАДІ – ХНАДУ. Віктор Олександрович цілком присвячує себе викладацькій та науково-дослідницькій діяльності, обіймаючи різні посади – від асистента до професора кафедри автомобілів. Саме у ці роки він разом з колегами розробляє нові навчальні курси і пише навчальні посібники, адже добре усвідомлює, що без забезпечення студентів сучасною навчально-методичною та науково-популярною літературою про удосконалення освітнього процесу не може бути й мови.

Двотисячні роки видалися для нашого ювіляра плідними не лише на здобутки, але й на відзнаки, адже його бездоганні знання і професіоналізм, чудові організаційські здібності, а також цілковита відданість її Величності Науці власне і стали запорукою визнання його наукового доробку і авторитету.

У 1998 р. за розробку теоретичних і практичних основ створення і промислового освоєння нового покоління конкурентоспроможних, високоефективних і надійних апаратів пневматичних систем дорожніх транспортних засобів Указом Президента України В.О. Богомолу було присуджено Державну премію України в галузі науки і техніки (у співавторстві з дев'ятьма науковцями).

Після успішного і достроково захисту дисертації доктора технічних наук (2001 р.), присвяченої удосконаленню способів управління гальмівними системами транспортних засобів, а також присвоєння вченого звання професора кафедри автомобілів, у 2002 р. Віктор Олександрович обіймає посаду проректора з наукової роботи та одночасно – заступника голови спеціалізованої вченої ради.

З 2003 р. В.О. Богомолу – член-кореспондент і дійсний член Транспортної академії України, а також заступник голови Південно-Східного на-

укового центру ТАНУ, з 2012 р. – заслужений діяч Транспортної академії України.

Саме під час роботи на посаді проректора з наукової роботи нашого вишу, яку Віктор Олександрович обіймав до 2020 р. включно, він неодноразово обирався членом експертної ради ВАК України з транспорту, був головним редактором фахового збірника наукових праць «Вісник ХНАДУ» та є постійним членом редколегії фахового збірника наукових праць «Автомобільний транспорт».

У цей період суттєво збільшилися обсяги досліджень на замовлення підприємств та обсяги робіт, що виконуються за рахунок державного бюджету; значно підвищилися показники із захисту кандидатських і докторських дисертацій, а також зросла кількість: отриманих охоронних документів на об'єкти права інтелектуальної власності, поданих заявок на винаходи, опублікованих монографій і публікацій у наукових виданнях тощо. Під його особистим керівництвом захищено три кандидатські та одна докторська дисертації.

Відповідно до Наказу МОН України за №19-К із січня 2021 р. Віктор Олександрович Богомолу обіймає посаду керманіча Харківського національного автомобільно-дорожнього університету. На цю найвищу посаду ХНАДУ його було обрано трудовим колективом і студентським загалом нашого університету під час виборів ректора дев'ятнадцятого листопада 2020 року.

Сьогодні основними напрямками наукової діяльності талановитого ученого і науковця державного рівня професора В.О. Богомолу є проблеми розрахунку, конструювання та удо-

сконалення гальмівних систем великовантажних транспортних засобів.

Відомий фахівець у галузі автомобілебудування і теорії автомобілів В.О. Богомолу – автор сотень наукових праць і статей, десятків монографій, навчальних посібників і нормативно-технічних документів, а також майже 70 одержаних охоронних документів на об'єкти права інтелектуальної власності. Наразі на промислових підприємствах України у серійне виробництво впроваджено 20 (із 26) патентів та авторських свідоцтв. Апарати гальмівного приводу, пневмопідвіски та приводи зчеплення, котрі виробляються за цими патентами, впроваджені у конструкціях автомобілів і автобусів, тролейбусів, причепів і напівпричепів відомих вітчизняних і зарубіжних автозаводів-гігантів.

Нині гордістю нашого колективу є те, що ХНАДУ посів 53 місце у щорічному рейтингу закладів вищої освіти України «Топ-200 України 2021», піднявшись (у порівнянні з минулим роком) вгору на 30 позицій. А за кількістю переможців студентських олімпіад і конкурсів наукових робіт ми традиційно серед кращих ЗВО України та Харківщини, посівши цьогоріч за цим показником перше місце по області та четверте місце по Україні.

Ці вагомі здобутки і високе визнання є свідченням бездоганного професіоналізму і чудових організаційських здібностей нашого ректор-ювіляра – Віктора Олександровича Богомолу.

За особистий внесок у розвиток науки і великі досягнення у царині освіти, а також багаторічну сумлінну працю і професійну майстерність В.О. Богомолу нагороджений нагрудними знаками Міністерства освіти і науки України «Відмінник освіти України» та «За наукові досягнення», Почесними грамотами МОНУ і Вищої атестаційної комісії України, Почесним знаком ХНАДУ «За видатні заслуги перед колективом університету» усіх трьох ступенів, а також дипломом обласного конкурсу «Вища школа Харківщини – кращі імена».

Шановний Вікторе Олександровичу!

Прийміть найтепліші вітання з нагоди Вашого ювілею та побажання доброго здоров'я і бадьорості, миру і любові, щастя і добра!

Щиросердно бажаємо Вам, щоб Ваше життя і надалі було таким же насиченим і зореносним, а все зроблене Вашим розумом і серцем неодмінно додавало Вам наснаги, приносило радість і добро, повагу й розуміння колег і друзів!

Нехай Ваша відданість справі і професіоналізм, принциповість і оптимізм улаштовують наш рідний університет ще довгі-довгі роки!

Бажаємо Вам щедрот долі й радощів буття! З ювілеєм Вас!

Ректорат ХНАДУ

О ДОСТОЇНСТВО

ВІДМІННИКИ ХНАДУ – МАЙБУТНЄ НАШОЇ ДЕРЖАВИ

**Як не любить той край,
що дав тобі і силу,
і гострий зір очей,
і розум молодий.
Володимир Сосюра.**

І дійсно! Чи можна не любити нашу рідну Україну з її безмежними ланами й луками? А чи можна не любити рідну матір з її лагідними руками й мудрими порадами. І чи можна не любити свій університет, що надає неоціненні знання для успішного життя?

Звісно, що ні.

Двадцять дев'ять років поспіль в нашому університеті діє славна традиція нагороджувати найкращих наших студентів – відмінників навчання. Ця традиція стала не просто щорічним урочистим заходом, але й результатом невтомної праці викладачів, гідного виховання батьками наших зореносних студентів та їхніх наполегливих старань у здобутті вищої освіти.

Починаючи від дня заснування у 1992 році програми «Відмінник», великою гордістю нашого університету завжди були, є і будуть найкращі представники студентського загалу, амбітні й цілеспрямовані орденоносці навчання.

Сучасна еліта університету формує політику студентського самоврядування, беручи активну участь у різних напрямках діяльності ХНАДУ. Нині студентське життя наших юнаків і дівчат дійсно насичене та змістовне, адже відмінники навчання працюють у складі студентських рад груп і курсів, факультетів і університету. Вони також активні члени різних молодіжних організацій Харківщини, які гідно підтримують імідж нашого закладу вищої освіти.

Другий рік поспіль через карантинні обмеження, спричинені COVID-19, День від-

мінника відбувся у вузькому колі кожного з факультетів. Але попри це традиційна церемонія нагородження найкращих представників студентського загалу Почесним знаком «Відмінник ХНАДУ» була не менш особливою, очікуваною і пам'ятною.

Цьогоріч свою найпочеснішу і найвищу нагороду за бездоганні успіхи отримали 14 студентів з усіх факультетів, які упродовж свого навчання у нелегкій боротьбі за звання відмінника довели університетській спільноті, що жага до знань і неймовірно завзяття, а також невтомна праця і постійне самовдосконалення надають чудову можливість сягнути нових височин.

Серед орденоносців навчання 2021 року **автомобільного факультету**, якими пишуться їхні викладачі і батьки, **Едуард Євгенійович Нескреба** (наук. кер. проф. В.А. Перегон), **Олексій Віталійович Касьяненко** (наук. кер. доц. С.І. Поваляєв) та **Валерія Євгенівна Шатихіна** (наук. кер. ст. викл. І.В. Ткаченко).

Почесний знак «Відмінник ХНАДУ» отримали і представники **дорожньо-будівельного факультету**: **Антон Олегович Давиденко** (наук. кер. доц. В.В. Тимошевський), **Микита Андрійович Дорошенко** (наук. кер. проф. С.М. Толмачов) і **Яна Сергіївна Окочина** (наук. кер. доц. О.І. Позднякова).

Механічний факультет також нагородив своїх відмінників навчання: **Анастасію Анатоліївну Гнатюк** (наук. кер. проф. Д.Б. Глушкова), **Віталія Віталійовича Дзюбу** (наук. кер. доц. А.Є. Фандеева) та **Микиту Олександровича Івашенка** (наук. кер. доц. О.О. Подоляка).

Палко привітав своїх орденоносців навчання і **факультет управління та бізнесу**, зокрема: **Дарину Андріївну Тихонюк** (наук. кер. проф. І.А. Дмитрієв), **Вікторію Олександрівну Сопельник** (наук. кер. проф. І.Ю. Шевченко) та **Марину Дмитрівну Обозну** (наук. кер. доц. Т.В. Деділова).

Безмежно пишасться своїми цьогорічними відмінниками і колектив **факультету транспортних систем**, серед яких **Катерина Анатоліївна Литвиненко** (наук. кер. доц. Є.В. Любий) та **Наталія Анатоліївна Шаповал** (наук. кер. проф. Т.В. Ярмач).

Подяки за бездоганну підготовку сучасних фахівців високого гатунку для автотранспортної і дорожньо-будівельної галузей нашої країни отримали улюблені викладачі цьогорічних відмінників, а Почесні грамоти і дипломи невдовзі будуть передані директорам шкіл та їхнім улюбленим вчителям.

Приємно, що наш колектив завжди улавлує і не забуває тих, хто робить вагомий внесок у скарбницю славних здобутків ХНАДУ.

Для цьогорічних володарів Почесного знака «Відмінник ХНАДУ» – це не просто нагорода, це високе звання, що залишає свій незабутній відбиток у формуванні та становленні їхнього подальшого успішного життя.

Сподіваємося, що наші відмінники будуть гідно прославляти свою alma mater, своє місто і свою країну блискучими успіхами у здобутті професійних височин!

Ольга Ожго

ВИШИВАНКА

В мене справжнє свято зранку,
Хоч танцюй гопаки!
Як надіну вишиванку –
Сам собі козак!
Як надіну, так згадаю
Хто я є такий –
Як мій батько надягаю
Витвір цей льняний.
Як мій дід у вишиванці
До Святих ходив
Помолитись Богу вранці,
Щоб давав він сил.
Щоб нам'яту добре шкіру
Легко зміг кроїть,
Після, щоб для всього миру
Чоботи робить.
В вишиванці відчуваю
Роду дух міцний,
В вишиванці я згадаю,
Як я був малий,
Як я бігав по городу,
Як пірнав в ставок,
Як я пив холодну воду,
Дивлячись в струмок,
Як навчився я читати,
Як я вірші вчив,
Щоб Шевченка пам'ятати
До останніх днів!
Вишиванка – це одвічність
Українських мрій,
Безумовна автентичність,
Рідний простір мій!
В ній живе краса і воля,
Життєдайний рух,
Мужність і козацька доля,
Той незламний дух.
Біс від ладану тікає,
Щоб не мав біди,
Так когось від вишиванки
Тіпає завжди!
Вишиванка – естафета
Спадкоємності,
Доброчинності прикмета –
І взаємності!

Сергій Єфремов

О ВИЗНАННЯ

З нагоди професійного свята Дня журналіста в редакції газети «Автодорожник», яка цього року відзначає свій 90-річний ювілей, відбулася зустріч члена Правління і секретаря Харківської обласної організації Національної спілки журналістів України Віктора Лук'янова зі студентами дорожньо-будівельного та факультету транспортних систем, а також активістами студради нашого університету.

Привід для цієї зустрічі був дійсно святковий, адже за підсумками обласного творчого конкурсу «Часопис – 2021» наша газета вкотре визнана його переможцем.

Через COVID-19 Правління Харківської обласної організації НСЖУ прийняло рішення цього року не проводити святкові урочистості, а вручити нагороди переможцям у творчих колективах.

Саме з цією приємною місією і завітав до редакції нашого «Автодорожника» Віктор Євгенович, який вручив головному редактору газети Ользі Васильківській статуетку переможця та диплом за особисту багаторічну плідну журналістську працю.

У цей день заслужену нагороду отримав і журналіст-правник і розслідувач Леонід Гапєв, який також був гостем нашого святкового круглого столу.

ГІДНА НАГОРОДА

Творчий колектив газети пишається визнанням своєї праці, позаяк це дійсно гідна нагорода. Саме завдяки численним й напружувальним талановитим громадським кореспондентам упродовж останніх років «Автодорожник» є переможцем всеукраїнських і обласних творчих конкурсів «Вища школа України», «Часопис» та «Літопис» як «Краща галузева газета» і «Краща університетська газета».

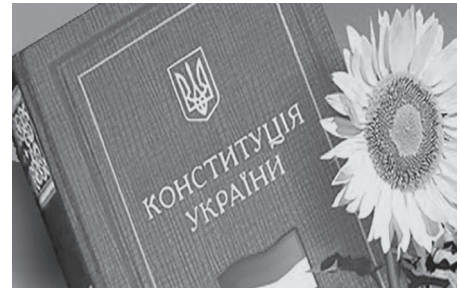
Не став винятком і цей рік. За численні досягнення в царині журналістики наша газета вкотре визнана переможцем обласного творчого конкурсу «Часопис».

Палко вітаємо творчий колектив газети «Автодорожник» з цього року нагородою за вагомі здобутки і журналістські уряди, котрі сприяють процвітанню і розвитку нашої alma mater!

Ольга Ожго

О ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

ДО ДНЯ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

Цього року українське суспільство відзначає ювілейну національну дату – 25-річчя від дня прийняття Конституції України (28 червня 1996 року).

До цієї знаменної події кафедра українознавства у позанавчальний час зорганізувала й провела студентську науково-практичну онлайн конференцію: «Українське державотворення крізь призму конституційного процесу: від Конституції Пилипа Орлика до Конституції незалежної України».

Через коронавірусні обмеження, спричинені COVID-19, конференцію було проведено на платформі Zoom, за участю студентів усіх факультетів, яким викладачі кафедри Ю.В. Бугаєвська, В.С. Золотарьов та Н.П. Олешко надали науково-методичну допомогу з підготовки якісних доповідей.

Серед найкращих визнано такі тематичні наукові розвідки:

– «Конституційні процеси формування українського державотворення» (автор ст. гр. МП-11-20 Ерік Алексієв, наук. кер. доц. В.С. Золотарьов);

– «Поняття “конституція” у сучасному державотворчому контексті» (автор ст. гр. Е-13-20 Антоніна Камишнікова, наук. кер. доц. Ю.В. Бугаєвська);

– «Історичне значення Конституції Пилипа Орлика» (автор ст. гр. ММ-11-20 Лаврентій Олійник, наук. кер. доц. В.С. Золотарьов);

– «Конституція Пилипа Орлика як політичний акт майбутньої української держави» (автор ст. гр. МС-11-20 Віктор Овсянніков, наук. кер. доц. Н.П. Олешко);

– «Перша Конституція як новаторський державотворчий документ» (автор ст. гр. ЕА-11-20 Анастасія Половко, наук. кер. доц. Ю.В. Бугаєвська);

– «Конституція України 1996 року та її історичне значення» (автор ст. гр. МС-11-20 Олександр Вознюк, наук. кер. доц. Н.П. Олешко).

Під час онлайн-заходу студентам було продемонстровано публіцистичний фільм «Історія української Конституції», а також обговорено основні положення Основного Закону держави, що мають стосунок до прав та свобод громадян.

Н.П. Книшенко,
доц. каф. українознавства

О ОФІЦІЙНО

ГОТУЄМОСЯ ДО АКРЕДИТАЦІЇ

Кафедра обліку і оподаткування нашого університету наразі веде активну підготовчу роботу щодо акредитації ОПП та ОПП за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування».

Згідно з Постановою КМУ №512 від 25.06.2020 р. до Національної рамки кваліфікації внесено зміни. Через це випусковим кафедрам необхідно внести зміни до освітніх програм усіх рівнів підготовки. Це надважливе питання жваво обговорювалося під час нещодавно проведеного засідання круглого столу.

Учасники круглого столу зазначили, що у рейтингах ЗВО України ХНАДУ займає місце вище середніх і задля збереження та покращення цих здобутків слід звернути увагу на поліпшення деяких показників. Зокрема, необхідно підвищити кількість перемог студентів у наукових заходах міжнародного рівня, збільшити індекс цитування наукових робіт; активізувати роботу щодо наповнення сучасними розробками електронних ресурсів; забезпечити безумовне виконання пла-

нів підвищення кваліфікації викладачів кафедри; продовжити роботу із забезпечення освітніх компонентів освітніх програм друкованими та електронними навчальними матеріалами тощо.

Під час засідання круглого столу порушувалося також питання залучення до процесу акредитації випускників кафедри в якості стейкхолдерів задля забезпечення зворотного зв'язку, адже саме випускники, які отримали фахову підготовку за ОПП, мають можливість, спираючись на власний досвід, оцінити якість і перспективність отриманої освіти, належним чином оцінити сприяння працевлаштуванню та адаптації на робочому місці. Усі ми добре усвідомлюємо, що кому як не безпосереднім користувачам дати дійсно доречні та конструктивні рекомендації щодо вдосконалення ОПП.

Позаяк акредитація освітніх програм є одним з ключових інструментів оцінювання і забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти та інструментом забезпечення реалізації прав здобувачів вищої освіти на отримання якісної освіти у ЗВО, згуртований професорсько-викладацький колектив нашої кафедри докладає максимум зусиль, щоби підтвердити своє високе звання, передаючи новітні знання та уміння сучасним студентам для отримання високоякісної освіти за спеціальністю «Облік і оподаткування».

І.О. Хорошилова,
доц. каф. ОіО

О ГОТУЄМОСЯ ДО АКРЕДИТАЦІЇ

НОВАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

У минулому році на шпальтах нашого часопису ми запровадили нову рубрику «Готуємося до акредитації», яку наразі вправно ведемо. У кожному випуску газети «Автодорожник» ми професійно подаємо оглядові та аналітичні статті, короткі публікації про навчальний процес і наукову діяльність щодо підготовки до акредитації освітніх програм.

Крім того, ми надаємо нашим читачам об'єктивну інформацію про проведені семінари, круглі столи і зустрічі зі стейкхолдерами щодо питань освітніх програм зі спеціальностей ХНАДУ, своєчасно повідомляючи університетську спільноту про результати та особливості проведеної акредитації тощо.

У цьому випуску газети ми розповімо про одну із сучасних форм освітнього процесу – дуальне навчання, що наразі є альтернативою узвичасним очній та дистанційній освіті.

Дуальне навчання – це форма здобуття освіти, основана на тісній взаємодії підприємств (організацій, установ), що володіють ресурсами, необхідними для здійснення навчання, проведення навчальної та виробничої практики, здійснення інших видів освітньої діяльності, і ЗВО на основі соціального партнерства між виробництвом та освітою, де обидві сторони виступають рівноправними партнерами, які спільно розробляють і координують освітній процес, а також здійснюють контроль за його результатами.

Це порівняно нова форма навчання, в якій навчальний процес відбувається в університеті та на підприємстві, а студенти працюють на робочих місцях за фахом. За результати навчання, які є головними, відповідають університет, студент і підприємство.

Наразі дуальне навчання розглядається як організаційна форма, в якій розписано де і коли має бути студент і хто з ним проводить заняття. Одним з ключових моментів є навантаження викладача, яке частково повинно бути передане представникам працевлагодівля. Саме тому на тепер дуальне навчання не отримало великого розповсюдження.

Насправді дуальне навчання – це система, до складу якої вводяться програмно-технічна, організаційна, нормативна, кадрова і, головне, методична підсистеми. У дуальному навчанні

використовується очна, дистанційна і змішана форми навчання та різні технології.

Програмно-технічна підсистема – це сервери, на яких розміщуються програми та інформація, що забезпечує нормальну організацію навчального процесу. Головними у цій підсистемі є система управління навчанням (LMS) і на сучасному етапі навчально-дослідна платформа (LXP). Вони надають можливість контролювати та вимірювати сформовані компетентності студента, персоналізувати навчальний процес. Наявність шаблонів навчального плану дозволяє створювати індивідуальний навчальний план студента і контролювати його виконання, а інструменти LMS та LXP – працевлагодівлю відслідковувати навчальну діяльність студента і його успіхи.

Нормативна підсистема – це документи, що регламентують навчальний процес: концепція дуального навчання, правила оформлення угоди студент-університет-підприємство, права та обов'язки учасників навчального процесу, протоколи узгоджень компетентностей фахівця тощо.

Кадрова підсистема відповідає за підвищення кваліфікації

викладачів, визначає інформаційні та фахові компетентності, проводить семінари, розробляє і проводить курси з нових інформаційних технологій та методів навчання, а також контролює рівень підготовки викладачів.

Організаційна підсистема на базі нормативних документів вирішує питання розкладу занять, термінів звітності, місця проведення занять (для дуального навчання), визначає та реалізує систему контролю тощо.

Методична підсистема – це розробка та організація навчання з розробки карт компетентностей фахівця, створення дистанційних курсів, методики проведення дистанційного навчального процесу, розробки мікроуроків для організації навчання на робочому місці. Підвищення кваліфікації повинні проходити і залучені від підприємства фахівці, які беруть участь у навчальному процесі.

Підготовка фахівців за дуальною формою навчання вимагає суттєво змінити методи розробки навчальних планів з використанням карт компетентностей, визначення потрібних навчальних дисциплін і використання сучасних методів проектування навчальних курсів (ADDIE, таксономія Блума) та

організації навчального процесу (дистанційне, змішане, проблемно-орієнтоване навчання, мікронавчання тощо). Це передусім потребує підвищення рівня педагогічної майстерності викладачів. І це є головним викликом дуального навчання.

Компетентність – це здатність робити щось успішно та ефективно і є кінцевим станом процесу. Отже, компетенція (в освітньому або навчальному плані) розглядається як шлях, що веде до цього кінцевого стану компетенції. Суть компетенції у тому, що вона специфічна і вимірна. Компетенції часто визначаються у контексті вимог на робочому місці, знань і навичок, необхідних для виконання конкретної роботи або завдання.

Компетенції короткострокові й специфічні, а навички довготривалі, тому їх важче визначити. Одним з важливих елементів навичок є здатність покращувати минулі результати або навіть вводити нововведення, тоді як компетенції зазвичай чітко визначені й обмежені за обсягом.

Для аналізу компетентностей рекомендується використовувати карту компетентностей у складі: опис компетенцій, структура компетенцій та загальна інформація, яка:

- Визначає дерево або мережу пов'язаних компетенцій, котрі функціонують з точки зору цілей навчання.
- Показує, як навички та компетенції чи визначення компетенцій можуть бути об'єднані для формування більш всеосяжних навичок і компетенцій або розкладені на компоненти навичок чи компетенцій.
- Дозволяє визначати зміст навчального плану з точки зору взаємопов'язаних компетенцій, а не з точки зору фрагментованих або розрізнених знань, навичок і відносин.

Наявність карти компетентностей дозволяє університету разом із замовником визначити вихідні компетенції випускника ЗВО, скласти відповідні навчальні курси та провести сумісне навчання з використанням методів навчання на робочому місці.

Поява у середовищі Moodle інструментів роботи з компетентностями та навчальними планами створює умови для вимірювання компетентності студентів під час навчання, що дозволяє розробити технологію дуального навчання.

Закінчення на с. 5

О ГОТУЄМОСЯ ДО АКРЕДИТАЦІЇ

НОВАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Закінчення. Початок на с. 4

У дуальному навчанні студент має бути активним, вміти планувати свій час, формувати фахові компетенції відповідно до вимог стандарту та замовлення підприємства.

Ці нові форми взаємодії університет-студент-підприємство тільки почали формуватися. Тож усім учасникам треба враховувати особливості цього процесу на малих, середніх і великих підприємствах.

Серед переваг дуального навчання такі:

1. Переваги дуальної форми інженерної освіти для студента:

- Гарантоване працевлаштування;

- База проходження практики та виконання курсових і дипломних робіт з актуальних наукових та інженерних проблем;

- Отримання практичних навичок, здобуття кваліфікації, опанування університетської спеціалізації;

- Фінансове забезпечення.

2. Переваги дуальної форми інженерної освіти для університету:

- Використання сучасної матеріально-технічної бази підприємства;

- Забезпечення студента місцем проходження практик;

- залучення провідних фахівців підприємств до навчального процесу;

- Організація працевлаштування випускника за фахом;

- Підвищення рейтингу університету на освітній послугі;

- Розроблення сучасного методичного забезпечення навчального процесу;

- Перенесення частини витрат, пов'язаних з практичною підготовкою фахівців, на підприємство – стратегічного партнера.

3. Переваги дуальної форми інженерної освіти для підприємства:

- Якісне кадрове забезпечення;

- Проведення профорієнтаційної роботи та конкурсного відбору на рівні абітурієнта;

- Рання спеціалізація студента до виробничих потреб професійної діяльності;

- Зменшення фінансових витрат на підготовку високоякісного фахівця.

Перший етап – підготовка

1. В освітньому стандарті до кожної компетенції визначи-

ти показники відповідно до результатів навчання.

2. Розробити карту компетенцій з використанням отриманих показників. У карті компетенцій повинні використовуватися висловлювання, зрозумілі як студентам, так і промисловцям. Структурування карти компетенцій може бути різним.

Другий етап за участю представника замовника – завершення підготовки

3. Карту компетенцій узгодити з представниками замовника спеціалістів. Це можуть бути представники різних підприємств або фахова асоціація, яка може бути координатором у формуванні навчального плану підготовки фахівців.

4. Скласти навчальний план підготовки магістрів та затвердити на вчентій раді. Для визначення кількості студентів вико-

ристовується ліцензійний обсяг кафедри.

5. Визначити викладачів, які мають досвід у відповідних напрямках (викладачі університету, представники замовника).

6. Створити дистанційні курси до всіх дисциплін, в яких передбачити вимірювання компетенцій.

7. Створити систему входного контролю рівня бакалаврської підготовки, достатньої для навчання за програмою підготовки магістра.

Третій етап – навчання

8. Набір студентів відбувається за результатами іспитів.

9. Навчання студентів відбувається за дуальною формою навчання з використанням дистанційного та змішаного навчання. Підприємства проводять інтерв'ю з компетенцій для бакалавра зі студентами, обирають кандидатів, підпису-

ють контракт і складають персональний план підготовки на конкретне робоче місце.

10. Визначається перелік мікроуроків для підготовки фахівця на робочому місці. Студенту призначається наставник з числа провідних фахівців підприємства, університет забезпечує методичну підтримку цих наставників.

11. Студенти зараховуються на роботу на підприємство, з яким підписано контракт, на зазначену у контракті посаду.

12. У разі невиконання умов контракту, підприємство або студент розриває його, студент має право укласти контракт з іншим підприємством.

13. Упродовж навчання студент виконує курсові та дипломну роботу за тематикою підприємства і має підготувати мінімум одну статтю до фахового журналу та виступити з доповіддю на фаховій конференції або підготувати стартап.

Четвертий етап – аналіз

14. Відбувається моніторинг усіх етапів навчального процесу, представники підприємств-замовників отримують оперативну інформацію про відвідування занять та успішність студентів.

15. Після закінчення навчального процесу готується довідка про кожного студента з визначенням рівня кожної компетенції, виділяються прогалини та засоби їх ліквідації.

16. За необхідності вносяться зміни до навчального плану та окремих дисциплін. У разі змін навчального плану, він перезатверджується на вчентій раді.

Після успішного впровадження цього пілотного проєкту необхідно переглянути і доопрацювати навчальний план підготовки бакалаврів та спільно з підприємствами скласти план упровадження дуального навчання.

Успішне впровадження дуального навчання залежить від спільної діяльності учасників процесу: університету (кафедр) та підприємств.

У поточному навчальному році кафедра технології машинобудування і ремонту машин запланувала розробку фреймворків компетенцій, які будуть включати результати навчання, компетенції та показники компетенцій, а також розробку дистанційних курсів фахових дисциплін.

В.М. Кухаренко, проф. каф. ТМ і РМ

О ГОТУЄМОСЯ ДО АКРЕДИТАЦІЇ

Сьогодні акредитація освітньої програми не уявляється без оцінювання інтерактивності застосовуваних методів навчання здобувачів вищої освіти, що вже давно є не унікальною практикою, а необхідною умовою. Попри наявний досвід застосування інтерактивних методів навчання, необхідно постійно здійснювати пошук нових можливостей для посилення інтерактивної складової освітнього процесу в закладі вищої освіти.

Саме таке завдання на постійній основі стоїть перед колективом кафедри економіки і підприємництва. З минулого року кафедра є базою для реалізації ініціативи бізнес-інкубатора УЕР «Підприємницький університет», а з 2021 – 2022 н.р. інтерактивна складова освітніх компонентів ОП «Економіка» та ОП «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти буде посилена через введення ОК «Інтерактивний тренінг-практикум з управління компанією з використанням бізнес-симуляції ViAL+».

Комп'ютерна програма-симулятор ViAL+ реалістично моделює виробниче підприємство та ринкове середовище його діяльності. У цій програмі здобувачі мають можливість апробувати теоретичні знання з економічних дисциплін і поступово набути управлінських компетентностей.

Безпосередньо впливаючи на динамічний конкурентний ринок, здобувач досягає поставлених керівництвом підприємства цілей, отримує прибуток, розвиває бізнес.

Управління компанією у бізнес-симуляції ViAL+ здійснюється за періодами її діяльності на ринку через організацію роботи основних відділів підприємства.

Виробничий відділ. Функціонал дає можливість навчитися раціонально розпоряджатися обладнанням і сировиною. Здобувач на власний розсуд здійснює закупівлю обладнання та його модернізацію, розробляє виробничу програму і створює нові конкурентні продукти. Програма надає детальну статистику обігу сировини й застосування обладнання для аналітики. Так майбутні економісти та підприємці отримують цінні навички економічного та ефективного використання наявних ресурсів.

Відділ маркетингу і збуту. Можливості цього розділу дозволяють здійснювати дослідження ринкового середовища за кожним видом продукції; проводити аналітику діяльності конкурентів, включаючи виробничий персонал компаній, ціни, найменування продукції, баланси та активи, рекламні бюджети; забезпечувати попит на продукти завдяки рекламі на телебаченні, радіо, у друкованих ЗМІ, носіях, транспор-

ті та через промоушен; реалізовувати вироблену продукцію на власних й арендованих торгових площах; створювати торгову мережу та ефективно управляти нею.

Відділ персоналу. Інструменти симуляції ViAL+ дають змогу керувати кількістю та продуктивністю роботи персоналу на виробничих лініях та їхніх модифікаціях. Здобувач може довільно збільшувати чи зменшувати штат працівників на підприємстві, спостерігаючи за наслідками кадрових змін. Також можна мотивувати наявний персонал преміями та надбавками до зарплатної плати.

Фінансовий відділ. Основна його функція – допомогти здобувачеві управляти доходами і витратами компанії. Окрім повної звітності про доходи і структуру витрат, рух грошових коштів, вкладка «Фінансовий відділ» пропонує кредитні та депозитні операції. Завдяки цій опції здобувач удосконалює навички раціонального поводження з кредитними та інвестованими коштами, має змогу примножити прибуток підприємства депозитним вкладом.

Бухгалтерія. У бізнес-симуляції ViAL+ передбачена бухгалтерська аналітика діяльності підприємства, включаючи журнал господарських операцій; проведення за рахунком; оборотно-сальдову відомість; баланси; звітність про фінансові результати. Інформація максимально структурована за періодами життєвого циклу компанії.

Контроль діяльності компанії (аналітичний відділ). Оперативний контроль включає в себе оцінку виробничої діяльності, маркетингу та фінансового стану. Він дозволяє помітити і вчасно виправити помилки, які можуть вплинути на результати діяльності підприємства.

Розробником бізнес-симуляції ViAL+ є Компанія інтелектуальних технологій, яка за результатами проходження інтерактивного тренінгу-практикуму видає здобувачам відповідні сертифікати.

Співпраця кафедри економіки і підприємництва з Компанією інтелектуальних технологій розпочалася ще у березні 2021 р., коли наші студенти і викладачі взяли участь у VIII Всеукраїнському бізнес-турнірі «Стратегія фірми – 2021», що проводився компанією за підтримки Міністерства освіти і науки України. Зокрема, мені особисто випала нагода взяти участь у Лізі Наставників, а здобувачкам вищої освіти на першому (бакалаврському) рівні М.Д. Обозній і А.В. Петрик – у Студентській Лізі. Наразі усі ми успішно пройшли до півфіналу бізнес-турніру, в підтвердження чого отримали від Компанії інтелектуальних технологій сертифікати

ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ

про проходження курсу інтерактивного навчання підприємництва за допомогою бізнес-симулятора ViAL+ обсягом 30 годин (1 кредит ECTS) та опанували такі модулі програми: «Реєстрація компанії і запуск виробництва», «Проведення досліджень ринку і конкурентів», «Розробка і впровадження маркетингової стратегії», «Управління фінансами підприємства», «Проведення оцінки та аналізу результативності й ефективності діяльності підприємства».

У квітні 2021 р. були проведені перемовини про перспективи співпраці з директором Компанії інтелектуальних технологій В.Я. Паздрієм. Під час цієї зустрічі Віталій Ярославович подякував ректору нашого університету проф. В.О. Богомолу, декану факультету управління та бізнесу проф. І.Ю. Шевченко та нашій кафедрі за всебічну підтримку VIII Всеукраїнського бізнес-турніру «Стратегія фірми – 2021», прекрасну підготовку його фіналістів, підтримку ініціативи викладачів, студентської молоді і розвиток підприємницької освіти в Україні.

За результатами перемовин було прийнято рішення про співпрацю у сфері освітньої діяльності, виробничої практики здобувачів вищої освіти, профорієнтаційної роботи та сприяння підвищенню професійної кваліфікації викладачів. Зокрема, у 2021 – 2022 н.р. до переліку освітніх компонентів ОП «Економіка» та ОП «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти включено ОК «Інтерактивний тренінг-практикум з управління компанією з використанням бізнес-симуляції ViAL+». За активну співпрацю з Компанією інтелектуальних технологій та участь у Лізі Наставників я особисто отримала сертифікат тренера у середовищі бізнес-симуляції ViAL+.

Тож, розпочинаючи з наступного навчального року, здобувачі вищої освіти за ОП «Економіка» та ОП «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» зможуть проходити інтерактивний тренінг-практикум з управління компанією з використанням бізнес-симуляції ViAL+ під керівництвом сертифікованого тренера.

Дякуємо Компанії інтелектуальних технологій за плідну співпрацю у напрямку посилення інтерактивної складової підготовки фахівців і професіоналів ХНАДУ. Колектив нашої кафедри продовжує пошук шляхів подальшого вдосконалення освітніх програм і навчального процесу та, як результат, – підвищення якості підготовки бакалаврів, магістрів і докторів філософії.

О.І. Дмитрієва,
зав. каф. ЕП, проф.

О СТУДЕНТСКА НАУКА

Наука – один із основних важелів розвитку будь-якої держави. Досить приємно усвідомлювати, що основною рушійною силою розвитку науки нині є саме молодь, яка завжди на вершині нових звершень і гідних здобутків. Сучасна молодь є дійсно рушієм прогресу, підіймаючи його до кращого й новітньо-зарозумілого, з відчуттям адреналіну від невідомості та шаленим смаком перемоги, а також з великою вдячністю своїм науковим керівникам і наставникам за переданий досвід на шляху до успіху.

Особлива гордість за свою працю переповнює наших викладачів, які знають, що їхня справа передана в надійні руки молодих, завзятих і амбітних майбутніх науковців.

Упродовж останніх років колектив механічного факультету тримає пальму першості у підготовці сучасних фахівців для різних галузей не лише нашої країни, але й зарубіжжя. Яскравим доказом цього є стабільно високі показники підготовки наукових кадрів. Розпочинаючи з перших років навчання, наші студенти беруть активну участь у різних конференціях, олімпіадах і конкурсах наукових робіт як в Україні, так і за кордоном, а також залюбки долучаються до новітніх розробок, що є віддзеркаленням кропіткої роботи і самих студентів, і наших викладачів. У підсумку ми й маємо такі плідні прогнозовані результати.

Незважаючи на ускладнення, спричинені COVID-19, цей навчальний рік для механічного факультету традиційно також видався багатим на досягнення у царині студентської науки.

Студенти факультету взяли участь у таких всеукраїнських і міжнародних конкурсах, як: «Цивільна безпека (Охорона праці)», «Цивільний захист», «Пожежна безпека», «Енергетичне машинобудування», «Матеріалознавство», «Інфраструктура залізничного транспорту (рухомий склад залізниць та тяга поїздів, транспортні споруди, залізнична колія)», що відбулися в Харкові; «Техногенна безпека» та «Цивільна безпека (Безпека життєдіяльності)», м. Львів; «Метрологія та інформаційно-вимірвальна техніка», м. Луцьк; «Цивільна безпека», м. Кременчук; «Галузеве машинобудування (Підійомно-транспортні, дорожні, будівельні, меліоративні машини і обладнання)», м. Харків та м. Полтава; «Прикладна механіка (Технології машинобудування)» м. Житомир; «Механічна інженерія», м. Суми; «Металургія», м. Київ.

Крім того, наші студенти гідно представили ХНАДУ на першій міжуніверситетській онлайн олімпіаді-конкурсі з гео-

ТРАДИЦІЙНА ПЕРШІСТЬ

метричного моделювання та комп'ютерної графіки (НАУ, м. Київ), у конкурсі Ради ректорів з технічних наук, у другому турі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з природничих, технічних та гуманітарних наук за напрямом «Прикладна геометрія, інженерна графіка та технічна естетика».

Традиційно під час цих наукових заходів студенти механічного факультету працювали завзято і плідно, виборовши призові місця.

Цьогоріч дипломами I ступеня нагороджені: Ганна Кузнецова (гр. ММ-31-18) та Катерина Хорсаженко (гр. ММ-51-20), наук. кер. проф. О.І. Богатов; Віталій Дзюба (гр. М-41-17) та Андрій Авраменко (гр. АД-32т1-18), наук. кер. доц. О.В. Архипов, а також Ніка Калюжна (гр. МК-41-17) та Абделлатіф Ламдаїні (гр. М-34-18), наук. кер. проф. О.В. Черніков.

Дипломи II ступеня вибороли: Катерина Хорсаженко (гр. ММ-51-20), Дар'я Биценко (гр. ММ-31-18), Данило Грабовський (гр. ММ-32т1-1), Ганна Кузнецова (гр. ММ-31-18), Олексій Стещенко (гр. М-52-20), Гліб Гринченко (гр. М-52-20) та Євгенія Плечова (гр. ММ-42т-18), наук. кер. проф. О.І. Богатов; Дар'я Биценко (гр. ММ-31-18), наук. кер. доц. А.О. Коваль; Олексій Шмаков (гр. М-51-20), наук. кер. доц. В.М. Супонев; Ілля Жуков (гр. МС-51-20), Єлізавета Лючкова (гр. МС-41-17), Богдан

Ковальов (гр. МС-41-17), Василь Довбиш (гр. МС-42т1-18), Сергій Брусов (гр. МС-42т1-18), Владислав Сасенко (гр. МС-31-20), Денис Плужніков (гр. МС-51-20) та Анастасія Гнатюк (гр. МС-41-18), наук. кер. проф. Д.Б. Глушкова, а також Влада Семенчук (гр. МС-51-20), наук. кер. доц. І.В. Дощечкіна.

Дипломи III ступеня отримали: Павло Іванченко (гр. ММ-32т1-19), Данило Кальченко (гр. ММ-42т-18), Павло Черьомухін (гр. ММ-32т1-19) та Данило Грабовський (гр. ММ-32т1-19), наук. кер. доц. О.В. Крайнюк; Андрій Авраменко (гр. АД-32т1-18), наук. кер. доц. О.В. Архипов; Микола Коваленко (гр. М-52-20), наук. кер. доц. А.П. Холодов; Євгенія Плечова (гр. ММ-42т-18) та Дар'я Биценко (гр. ММ-31-18), наук. кер. доц. О.А. Коваль та проф. О.І. Богатов; Валерій Музика (гр. МС-32т1-19), Анастасія Гнатюк (гр. МС-41-17) та Максим Воротинцев (гр. МС-42т1-18), наук. кер. проф. Д.Б. Глушкова; Денис Плужніков (гр. МС-51-20), наук. кер. доц. В.А. Багров; Андрій Кортяк (гр. МС-31-18) та Олексій Галенко (гр. МС-31-18), наук. кер. доц. Н.О. Лалазарова, а також Влада Семенчук (гр. МС-51-20), наук. кер. доц. І.В. Дощечкіна.

Палко вітаємо переможців та їхніх наукових керівників, чия праця гідно улашлює як ХНАДУ, так і наш факультет.

Спецкор МФ

О ВЕСНЯНА ШКОЛА ЗІ СТАЛОЇ МОБІЛЬНОСТІ

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ НА МОБІЛЬНІСТЬ

IV МІЖНАРОДНА ОСВІТНЯ ШКОЛА ЗІ СТАЛОЇ МОБІЛЬНОСТІ

Весняна школа зі сталої мобільності
«Вплив пандемії на мобільність»
(21-24 квітня 2021 року)

Чотири дні поспіль у рамках проєкту INTERNATIONAL SUMMER SCHOOL OF SUSTAINABLE MOBILITY проходила Міжнародна освітня школа зі сталої мобільності «Вплив пандемії на мобільність».

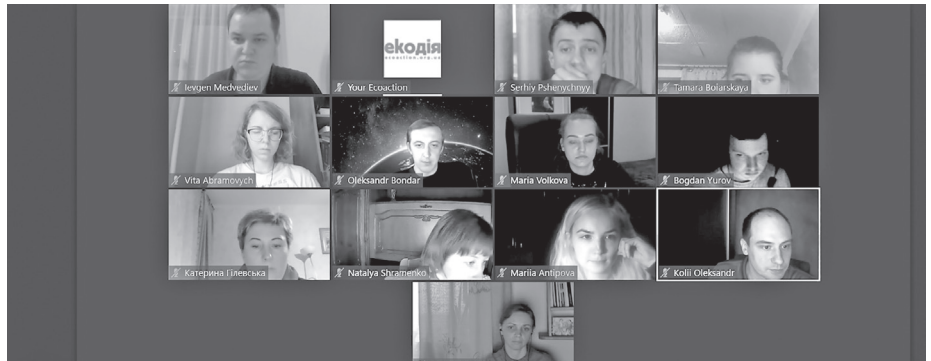
Через COVID-19 цьогорічна вже четверта освітня школа відбулася в режимі онлайн, яку колектив кафедри транспортних систем і логістики нашого університету провів у співпраці з Технічним університетом Дрездена (Німеччина) задля вирішення проблем забезпечення студентів і фахівців у галузі міської мобільності освітнім досвідом, що зазвичай недоступний у межах пересічного навчання.

У роботі нинішньої школи через нові виклики і можливості дистанційно взяли участь понад 150 осіб з України, серед яких не лише студенти ЗВО, але й молоді фахівці, аспіранти і викладачі, представники органів місцевого самоврядування та громадські активісти, які навчаються, працюють і проводять дослідження у царині міської мобільності та містобудування.

Школа мобільності 2021 працювала у форматі лекцій, робочих сесій групової роботи (воркшопів, тренінгів) під керівництвом модераторів та самостійної роботи (натурні дослідження, робота з відкритими джерелами інформації). Незважаючи на протиепідемічні обмеження, на заняттях за повною програмою працювали 47 студентів, ще понад 30 учасників прослухали лекції та взяли участь у дискусіях.

Для усунення проблем через особливості онлайн освіти ще на етапі формування програми було розроблено збалансований графік, що комбінував різні форми активностей, а також передбачав зворотний зв'язок та активізацію учасників. Було також розроблено відповідні інструкції для учасників щодо організації їхнього робочого місяця, технічного забезпечення, правил роботи в Zoom, онлайн етикету, підключення до синхронного перекладу тощо. Тож проблеми, які власне виникали під час роботи школи, були пов'язані з «випаданням» учасників через їхній нестабільний інтернет-зв'язок. Також мало місце незначне відхилення таймінгу програми через перебіг часу сесій відповідей і дискусій після лекцій.

Спікерами першого дня роботи школи були: завідувач кафедри транспортних систем і логістики проф. П.Ф. Горбачов; консультантка з транспортного планування та інфраструктури Олена Чернишова (лекція «Транспортне планування в умовах сучасного світу»); фахівчиня з тран-

спорту «Екодія» Ірина Бондаренко; Prof. Dr.-rer. pol., Chair for Bicycle Transport, Karlsruhe University of Applied Sciences Angela Francke (лекція «Основи дослідження та зміни транспортної поведінки людей»), а також Dipl.-Ing. Dipl.-Swt., Senior Researcher at the Chair of Traffic Control and Process Automation, TU Dresden Sven Fröhlich (лекція «Сучасні технології збору даних та управління рухом»).

Упродовж другого дня відбулися лекції «Хімічне забруднення від транспорту» Thilo Becker, Dr.-Ing., Head of department for transportation and public works, City of Offenburg та «Дослідження впливу пандемії COVID-19 на мобільність» Lisa-Marie Schaefer, M. Sc., Researcher at the Chair of Traffic and Transportation Psychology, TU Dresden.

Темою роботи чотирьох груп студентів першого дня школи було «Соціологічне дослідження зміни транспортної поведінки в регіоні під час пандемії», які розробили анкети короткострокового онлайн опитування. Модераторами групової роботи були голова ГО «Urban Crew», експерт з безпеки дорожнього руху офісу підтримки реформ Міністерства інфраструктури України Владислав Самойленко; координаторка консалтингу, ГО U-Cycle (Асоціація велосипедистів Києва) Катерина Шульга; експерт зі сталої міської мобільності Іван Фурлет; а також доцент кафедри транспортних систем і логістики Олександр Колії.

Упродовж другого – четвертого днів робота проходила в трьох тематичних групах: «Виклики та можливості щодо сталої мобільності під час пандемії», «Екологічна сталість під час пандемії», «Система заходів безпеки в міському громадському транспорті» під модераторів Владислава Самойленка, Катерини Шульги та Івана Фурлета за участю експертів-консультантів Олександра Колія, Ірини Бондаренко та Станіслава Свічинського. Учасники обговорили різні ситуації, провели планування експерименту, обробку і презентацію результатів самостійних досліджень та результатів онлайн опитування, SWOT-аналіз, а також розробку рекомендацій та підготовку групових презентацій.

Самостійне проведення досліджень включало: натурні обстеження інтенсивності руху пішоходів, велосипедистів і автомобілів, а також маршрутного пасажирського транспорту (наповнення, відсоток

порушень карантинних заходів), онлайн обстеження інтенсивності та складу транспортного потоку, аналіз рівня забруднення атмосферного повітря в регіоні; пошук інформації з вторинних джерел тощо.

У останній день роботи школи відбулися лекції «Заходи щодо запобігання зараженню в транспорті під час пандемії» (Тетяна Токмиленко) та «Оцінка ефективності прийнятих рішень» (Станіслав Свічинський), а також групова робота і презентація результатів досліджень.

Для учасників цьогорічної школи зі сталої мобільності лекцію «Освіта і стажування за кордоном» представили Angela Francke, Lisa-Marie Schäfer і нач. відділу міжнародних зв'язків ХНАДУ Катерина Даниленко.

Міжнародна освітня школа зі сталої мобільності дозволяє застосовувати принципи навчання на практиці, в дії автентичного навчання, що сприяє формуванню компетенцій сучасного фахівця. Весняна школа зі сталої мобільності «Вплив пандемії на мобільність» виконала не лише освітню функцію, але й залучила учасників до мережевого спілкування. Після закриття роботи школи та фінального опитування учасники високо оцінили нашу роботу і висловили бажання знову зустрітися в Харкові.

Учасники цьогорічної школи зі сталої мобільності дізналися про принципи сталого розвитку міст, методи та інструменти оцінки екологічної, соціальної та економічної сталості, а також заходи для їх поліпшення в умовах пандемії; отримали практичні навички проведення досліджень, аналізу сталості об'єкта дослідження, розробки стратегій щодо забезпечення сталої мобільності; розвинули навички групової роботи, рішення комплексних проблем, критичного мислення, креативності та співпраці з іншими, емоційної компетентності, прийняття рішень, орієнтації на допомогу та когнітивної гнучкості; а також наочно оцінили мотивацію навчатися, тренуючи мовну компетенцію (англійська мова).

Школу проведено ХНАДУ за участю ГО «Екодія» та за підтримки Європейського Союзу і Міжнародного фонду «Відродження» в межах грантового проєкту EU4USociety, а також Фонду ім. Гайнріха Бюлля і Бюро Київ – Україна.

Т.Т. Токмиленко,
ст. викл. каф. ТСЛ

О НА ВИМОГУ ЧАСУ

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ
НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ

За останні роки в бібліотеках закладів вищої освіти істотно змінилися напрями діяльності, види інформаційних ресурсів, технологія роботи, послуги для користувачів, а також рівень підготовки співробітників.

Сучасна бібліотека ЗВО має фонди документів на електронних носіях, забезпечує доступ до повнотекстових віддалених баз даних, надає можливість замовити через Інтернет документи з бібліотечного фонду тощо.

Наразі широкого поширення набула тенденція дистанційного навчання, а отже, і зростання попиту на електронні освітні ресурси. Цілком природно, що це відобразилося на роботі й бібліотек. Якщо до початку перетворень в університет і бібліотеку приходили за інформацією і знаннями, то нині інформація приходить звідусюди.

Трансформація системи освіти очевидним чином відбивається на бібліотеках. Змінюється і користувач бібліотек. Молоде покоління відрізняється новими способами комунікації, пошуку, обробки і засвоєння інформації.

Всі ці помітні зміни у зовнішньому оточенні ставлять перед бібліотеками низку запитань, які безпосередньо впливають на стратегію їх розвитку, зокрема:

- Які ресурси бібліотека повинна акумулювати і які послуги надавати користувачам, щоб якісно виконувати свої функції?
- У якому напрямку доцільно розвивати ресурсний потенціал бібліотеки і за рахунок чого розширювати послуги, щоб сприяти розвитку інформаційних компетенцій сучасного користувача?
- Як своєчасно відстежувати зміну попиту на інформаційно-бібліотечні ресурси і як керувати цим процесом?
- Які шляхи розвитку інформаційних технологій бібліотек ЗВО, інтегрованих рішень з розвитку єдиного інформаційно-технологічного простору вишу?

Відповіді на ці запитання допомагають сформувати стратегію розвитку бібліотеки з урахуванням усіх змін і обранням пріоритетних напрямів розвитку.

Звісно, що наукова бібліотека ХНАДУ не стоїть осторонь від трансформацій у

системі освіти. Розвиток інфраструктури дистанційного навчання сприяв формуванню механізмів попиту на електронні освітні ресурси.

Наша наукова бібліотека надає студентам і професорсько-викладацькому складу широкий спектр електронних інформаційних ресурсів і послуг. Їх значимість в інформаційній підтримці освітньої та наукової діяльності університету щорічно посилюється. Компетентне використання електронних ресурсів є найважливішою конкурентною перевагою сучасного студента, викладача і науковця. Тож бібліотека, виконуючи освітні функції, прагне не лише надати джерела для виробництва знань, а й допомогти зорієнтуватися в них, а також сприяти вдосконаленню дослідних компетенцій своїх користувачів.

Метою обслуговування користувачів у віддаленому режимі є оперативне, повне та якісне задоволення їхніх інформаційних потреб, ґрунтоване на використанні сучасних технологій і мережевій взаємодії з іншими бібліотеками та інформаційними центрами світу. Основними завданнями діяльності бібліотеки є: забезпечення доступу користувачів до інформації про власні інформаційні ресурси, ресурси інших бібліотек і найбільших інформаційних центрів світу; забезпечення доступності документів, що знаходяться в різних колекціях і фондах; створення комфортних умов доступу до інформації.

Доступ до електронних ресурсів і послуг здійснюється через веб-сайт бібліотеки <http://library.khadi.kharkov.ua>, де містяться як ресурси власної генерації, так і інформація про доступ до світових електронних ресурсів.

Серед ресурсів власної генерації НБ бази даних «Генеральний електронний каталог», «Періодичні видання», електронний архів ХНАДУ «ElArKhADI».

Генеральний електронний каталог – основна база, що містить описи книг, брошур, посібників, навчальних матеріалів, дисертацій, наукових статей та ін.

Електронний каталог є складовою частиною довідково-бібліографічного апарату і являє собою бібліографічну базу даних в електронному вигляді, що включає елементи бібліографічного опису, інформаційно-пошукові мови й елементи, які вказують адресу зберігання документа. Наявність цих елементів дозволяє електронному каталогу виконувати функції всіх видів каталогів: алфавітного, систематичного і предметного. На тепер база даних електронного каталогу включає понад 160 000 бібліографічних записів.

Останнім часом найзатребуванішими ресурсами електронного каталогу є повнотекстові документи, яких нині понад 4700. Фонд повнотекстових документів включає види і типи документів, що традиційно комплектуються бібліотекою: наукові видання, підручники, навчальні посібники, методичні матеріали, автореферати дисертацій, патенти, статті.

Повнотекстові бази даних поповнюються редакційно-видавничим відділом, кафедрами та викладачами.

Локальний доступ до повних текстів можливий з будь-якого комп'ютера, підключеного до мережі університету.

Цьогоріч також реалізовано можливість віддаленого доступу до повнотекстових баз бібліотеки через авторизацію користувачів. Інформація про порядок підключення віддаленого доступу до електронних ресурсів розміщена на сайті бібліотеки.

Основою діяльності кожного ЗВО є освітній і науково-дослідний процеси, а основою діяльності бібліотеки є інформаційне забезпечення цих процесів. Завдяки впровадженню віддаленого доступу до повнотекстових ресурсів стала можливою організація цілодобового доступу до інформаційних ресурсів і вирішення більш широкого спектра загальних завдань бібліотеки.

Віддалені користувачі гідно оцінили нові можливості і вважають за краще в своїй роботі звертатися до послуг електронного каталогу, представленого на сайті бібліотеки.

Важлива частина «Генерального електронного каталогу» – модуль книгозабезпеченості, що відображає зміст бібліотечного фонду, відомості за фахом, з дисциплін і найменування кафедр та дозволяє провести аналіз забезпеченості навчальних дисциплін виданнями за напрямками підготовки і спеціальностями.

Описи журналів і газет, що передплатуються бібліотекою, містяться в БД «Періодичні видання». Реалізована можливість перегляду змісту журналів.

Відповідно до «Стратегії розвитку ХНАДУ на 2010 – 2015 рр.», затвердженої у 2009 р., серед завдань НБ є розробка «загальнодоступного інституційного сховища».

Як показує практика, завдяки розміщенню творів науки, літератури і мистецтва в мережі зростає їх цитованість, і це безпосередньо впливає на рейтинг університету в цілому, у т.ч. і в системі Webometrics Ranking of World Universities. Тому перед бібліотекою було поставлено завдання поступово ставати не лише зберігачем, але й розповсюджувачем наукових досягнень ЗВО та дієвою платформою для інновацій. Саме для цих цілей було створено електронний архів відкритого доступу «ElArKhADI» (<https://dspace.khadi.kharkov.ua/dspace>).

Колекція архіву формується за рахунок статей з наукових видань ХНАДУ та публікацій, наданих нашими вченими.

Для архіву була обрана одна з найпопулярніших платформ з відкритим вихідним кодом – платформа для створення інституційних репозитаріїв DSpace. Ця платформа підтримує всі функції, необхідні науково-освітній організації або установі культури для створення цифрового сховища. Відкритий код дозволяє працювати над

Закінчення на с. 10

О НА ВИМОГУ ЧАСУ

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ

Закінчення. Початок на с. 9

поліпшенням усіх функцій і створити найбільш зручну платформу для користувачів. Можна самостійно налаштувати інтерфейс під потреби бібліотеки, щоб той співвіднісся з веб-сайтом і був інтуїтивно зрозумілий. Платформа постійно допрацьовується і дозволяє додавати необхідний функціонал, підтримує всі типи файлів та успішно використовується багатьма українськими і зарубіжними установами.

Відкритий доступ до результатів інтелектуальної праці позитивно позначається на розвитку науки і культури, прискорює процес інновацій і технологічний прогрес, усуваючи бар'єри, що стоять на шляху поширення інформації.

Реалізація проєктів відкритого доступу дозволяє бібліотекам поширювати інформацію більш продуктивно хоча б за рахунок охоплення додаткової аудиторії. До того ж при інтеграції з проєктами відкритого доступу збільшується і власна аудиторія бібліотек: користувачі переходять на сайт першоджерела за додатковою інформацією. Це підтверджують статистичні дані електронного архіву ХНАДУ, які наочно демонструють тенденцію зростання кількості користувачів і звернень до сховища.

Із 2018 р. почалося стрімке нарощування відвідуваності репозитарію, що почав добре індексуватися Google та займати верхні позиції в результатах видач пошукових запитів. Це значно допомагає науковцям, які мають зареєстровані профілі Google Scholar, тому що їх публікації, що були розміщені в репозитарії, швидко відображаються у персональному профілі.

Особливе значення для становлення професійної компетенції студентів та наукових досліджень вчених має доступ до світових електронних ресурсів. Серед найвідоміших та найавторитетніших є реферативна база даних «Scopus»; реферативно-бібліографічна і наукометрична база «Web of Science»; міжнародна база наукових видань «Index Copernicus»; каталог повнотекстових рецензованих наукових журналів вільного доступу «DOAJ»; повнотекстова база даних українських наукових журналів з усіх галузей знань «Наукова періодика України»; вільні джерела наукової інформації, зібрані та рекомендовані асоціацією користувачів української науково-освітньої телекомунікаційної мережі «Уран». Наша наукова бібліотека надає доступ до всіх цих баз. Детальна інформація про ці ресурси представлена на сайті НБ ХНАДУ.

Зовнішні зміни в освіті вплинули і на такий важливий напрям інформаційно-бібліотечного обслуговування, як організація книжкових виставок, адже перше враження у читача про бібліотеку та вміння бібліотекаря презентувати книгу складається саме під час знайомства з книжковими виставками. Тож наразі ми активно застосовуємо таку форму обслуговування як віртуальні виставки, в організації яких дотримуємося

таких вимог: наявність візуальних зображень видань, наявність бібліографічних даних, а також наявність аналітичної інформації – анотації або реферату.

Виставки є важливим інформаційним продуктом бібліотечної діяльності, бо сприяють ефективній віртуальній презентації ресурсів бібліотеки. Розуміючи важливість відповідності іміджу бібліотеки сучасним інформаційним потребам користувачів, наші співробітники активно розвивають виставкову діяльність у віртуальному просторі, надаючи можливість ознайомитися з фондом бібліотеки усім бажаючим.

Розвивається також співпраця нашої НБ з бібліотеками ЗВО Харкова. З огляду на взаємну зацікавленість бібліотеки надають доступ нашим студентам і співробітникам до фондів та ресурсів власних електронних бібліотек. Через те, що доступ до повнотекстових баз даних платний, бібліотеки змушені кооперуватися, збільшуючи обсяги наданих інформаційних послуг і розуміючи, що знизити фінансове навантаження можна лише спільними зусиллями. Тому НБ ХНАДУ бере участь у корпоративному проєкті бібліотек харківських ЗВО «Єдина картка читача», у рамках якого кожен читач може користуватися бібліотеками усіх вишів, які до нього приєдналися. Користування фондами бібліотек надається безкоштовно у читальних залах. Також надається можливість користуватися електронними ресурсами як створеними бібліотеками, так і придбаними.

Варто зазначити, що завдання просування електронних ресурсів серед користувачів ЗВО не менш складне, ніж їх аналіз і формування. Доступ студентів і викладачів до електронних бібліотечних ресурсів – це лише перший етап, який не гарантує, що

користувач буде звертатися до ресурсу в подальшому.

Підвищити ефективність використання електронних ресурсів можливо лише при взаємодії фахівців бібліотеки і викладачів, а також за підтримки керівництва ЗВО, без якої іноді складно буває налагодити цю взаємодію.

Важливо зрозуміти, що для студента в роботі з навчальними виданнями важлива, перш за все, рекомендація викладачів, які повинні включати в робочі програми і навчально-методичні комплекси дисциплін посилання на електронні видання з фонду бібліотеки, включати ці ресурси в роботу безпосередньо на практичних заняттях, а також активно використовувати додаткові послуги, пропонувані бібліотекою.

До останніх можна віднести створення рекомендаційних тематичних списків літератури з посиланнями на повнотекстові документи. Надалі викладачі мають можливість доповнювати цими списками авторські навчальні курси на сайті ХНАДУ, організовуючи роботу студентських груп у режимі онлайн.

Просування електронних ресурсів у ЗВО багато в чому залежить від рівня інформаційної культури викладачів, зацікавленості в ефективному використанні баз даних бібліотеки, а також підтримки керівництва і компетенції бібліотечних фахівців.

Отже, поєднання різних форм обслуговування та доступ як до електронних ресурсів власної генерації, так і до світових дозволяє розширити можливості користувачів бібліотеки, зробити їхню роботу більш комфортно, а використання ресурсів – більш ефективно.

**О.С. Шевченко,
директор НБ**

О ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ

КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА – СИСТЕМА ЦІННОСТЕЙ ТА УСПІХУ

Фахівці галузі інженерної освіти звертають увагу на необхідність реалізації у професійній підготовці нових підходів, спрямованих на забезпечення культурологічної підготовки та особистісного розвитку майбутніх фахівців, формування в них лідерських якостей, спонукання кожного з них до постійного самовдосконалення у професійній сфері.

На основі аналізу практики підготовки майбутніх інженерів учені роблять висновок про те, що їй відстає від динаміки науково-технічного прогресу вимагає проєктування й реалізації на практиці нової моделі вищої інженерної освіти, що ґрунтується на ідеях випереджального навчання. Адже від якості підготовки цих фахівців значною мірою залежить не лише розвиток автомобільної промисловості, але й розбудова транспортних комунікацій в Україні, що є необхідною умовою для розвитку різних сфер життєдіяльності суспільства.

Необхідною навичкою є здатність творчо використовувати свої фахові знання та уміння в принципово нових виробничих ситуаціях і знаходити більш ефективні технічні, економічні та соціальні рішення професійних проблем. Сучасний інженер повинен виступати у ролі кваліфікованого архітектора і дизайнера, економіста і менеджера, здатного створювати новий конкурентоспроможний продукт і мобілізувати на виконання цього завдання своїх колег.

Пізнавальна діяльність студентів, якою керує викладач, являє собою процес оволодіння ними певними знаннями, вміннями і навичками. Однак роль педагога, як керівника процесу формування корпоративної культури майбутніх фахівців, не обмежується наданням їм нового матеріалу. Головною метою його діяльності є організація та коригування діяльності студентів щодо усвідомлення ними норм і принципів корпоративної культури, створення сприятливих умов для найбільш раціонального та продуктивного їх опанування. Здійснюючи контроль за цією діяльністю, викладач має забезпечити на-

дання студентам необхідної допомоги, коли в ній виникає потреба.

У свою чергу, це зумовлює необхідність підготовки у вищій школі висококваліфікованих інженерів автомобільно-дорожнього фаху, здатних до: активного впровадження передових науково-технічних ідей в автомобільно-дорожню практику; конструювання, ремонту й діагностики різних моделей автомобільного транспорту на основі динамічної модернізації сучасного виробництва; проєктування, будівництва та експлуатації автомобільно-транспортних шляхів; забезпечення підвищення їх якості та безпеки; формування інженерних команд, здатних колективно вирішувати поставлені перед ними завдання.

Діяльність педагога з формування корпоративної культури майбутніх фахівців має охоплювати планування пізнавальної діяльності студентів, стимулювання їхньої активності в процесі цієї діяльності, а також здійснення поточного аналізу та контролю процесів формування корпоративної культури, його регулювання і своєчасного коригування.

Тож для визначення професійно важливих якостей майбутніх фахівців необхідно визначити ті сфери взаємодії, у які вступає людина під час виконання своїх функціональних обов'язків. Доцільно дослухатися також до думки, що професійна діяльність інженера має прикладний характер, оскільки спрямована на розробку, впровадження та створення нових виробничих технологій. До того ж під час своєї діяльності інженер ставить певні вимоги до фундаментальних досліджень і виступає виробником нових фундаментальних знань.

На визначення конкретних орієнтирів щодо змісту корпоративної культури ЗВО у цілому й, зокрема, корпоративної культури майбутніх фахівців суттєвий вплив здійснюють також ділові партнери, зацікавлені мати справу з професіоналами, котрі мають хорошу репутацію й викликають довіру у своїх колег. До того ж види корпоративної культури закладів вищої освіти в одній і тій самій галузі підготовки можуть значно різнитися між собою, що

пояснюється наявністю різних внутрішніх факторів впливу на формування корпоративної культури.

Як відомо, процес усвідомлення студентом себе як майбутнього фахівця базується на самопізнанні та здійснюється під час самоконтролю й самодіагностики, осмислення труднощів та самооцінки. Саме це сприяє розвитку здатності студента до самоаналізу.

Підтримуючи ці ідеї, можна відзначити, що ефективному формуванню корпоративної культури у ЗВО сприяє дотримання певних вимог. По-перше, це наявність чітко встановлених принципів діяльності конкретного ЗВО, наприклад, складання педагогічного колективу з висококваліфікованих фахівців, прояв ними відповідальності, а також творчого підходу до трудової діяльності. По-друге, вибір оптимальних засобів формування, підтримки й коригування корпоративної культури ЗВО.

Для здійснення повноцінного аналізу й коригування процесу формування корпоративної культури викладачам треба добре усвідомлювати мету вивчення студентами кожного навчального предмета та його місце в їхній професійній підготовці до реальної трудової діяльності. Тому важливою передумовою успішності цього процесу є гідна методична підготовка кожного викладача. Для успішного виконання своєї професійної функції керівника процесом формування у студентів корпоративної культури викладач також повинен вивчати індивідуальні особливості студентів.

Неабиякий вплив на формування корпоративної культури студентів здійснює також структура ЗВО, керівники яких неоднаково уявляють найефективнішу організацію навчальної діяльності. Одні вважають за порукою успіху жорстку ієрархію й централізовану систему контролю, інші – дещо вільну структуру, в якій відстань між студентами та педагогами є найменшою. Тому в обраній структурі організації кожного вишу вже закладаються певні корпоративні цінності.

Ю.В. Бугасівська, доц. каф. українознавства

О ОФІЦІЙНО

МЕТОДИЧНА РАДА ПОВІДОМЛЯЄ

Наприкінці травня під орудою голови методради проф. А.Г. Батракової відбулося планове засідання методичної ради, де було розглянуто такі питання.

1. Стан ресурсного забезпечення цифрових освітніх технологій та мультимедійного супроводу навчального процесу.

Заслухавши та обговоривши доповідь начальника ІВЦ В.П. Табуловича, методрада відзначає, що подальший розвиток університету за основними напрямками діяльності та управління передбачає широке втілення сучасних інформаційних технологій, а також постійне оновлення і модернізацію матеріальної бази.

Наразі комп'ютерний парк ХНАДУ складає 1623 одиниці, що діють в 42 навчальних класах, на кафедрах і відділах. З наявної кількості списання потребують 506 комп'ютерів. У робочому стані на тепер знаходяться 1117 комп'ютерів, що в цілому відповідає нормам ДАК МОНУ. Для підтримки університетського комп'ютерного парку на достатньому рівні продуктивності у 2021 – 2022 рр. необхідно придбати 210 комп'ютерів.

Для підтримки навчального процесу створено сучасний комплекс серверів, що включає в себе сервери дистанційного навчання (dl.khadi.kharkov.ua), автоматизації робіт навчального відділу (asu.khadi.kharkov.ua), розкладу занять (vuz.khadi.kharkov.ua), відеоконференцій (bbb.khadi.kharkov.ua), навчальних баз даних (АІСТ) і файлового архіву.

Через ситуацію, що виникла в останній рік, ці ресурси виявилися вкрай необхідні, тому дуже важливим є забезпечення їх надійної та безперебійної роботи і доступності ззовні, що потребує спеціальних заходів.

В обговоренні першого питання взяли участь проф. О.В. Черніков, В.Г. Шинкаренко і Н.В. Внукова та доц. Ю.О. Костенко.

2. Звіт про розроблення нормативного забезпечення навчального процесу.

Заслухавши та обговоривши доповідь начальника відділу акредитації, стандартизації та якості навчання А.І. Коробка, методрада відзначає, що в університеті з 21 запланованого розроблено 12 Положень.

В обговоренні цього питання взяли участь проф. А.Г. Батракова та В.Г. Шинкаренко.

3. Стан розроблення та затвердження ОП набору 2021 р.

З цього питання доповів начальник відділу акредитації, стандартизації та якості навчання А.І. Коробка, який відзначив, що усі освітні програми розроблені, але деякі потребують уточнення.

В обговоренні цього питання взяли участь проф. Н.В. Внукова і В.Г. Шинкаренко та доц. В.О. Федорова.

У різному було надано інформацію:

1. Представлення до вченого звання професора кафедри ОБДР О.В. Степанова (доц. В.М. Нефьодов).

2. Представлення до вченого звання професора кафедри ТМ та РМ Є.О. Дубініна (доц. С.І. Поваляев).

3. Про отримання дозволу на публікацію таких навчальних посібників:

– «Статистика». Автори: О. Козирева, В.О. Федорова;

– «Економіка будівництва». Автори: В.Ю. Нестеренко, Т.В. Деділова, О.В. Юрченко, І.І. Токар;

– «Основи і фундаменти». Автори: В.П. Кожушко, А.В. Більченко, К.В. Бережна;

– «Розробка баз даних інформаційних систем». Автори: О.В. Алісейко, Л.Е. Чала, А.І. Левтеров, З.А. Кочуєва, Г.А. Плехова, В.О. Бабенко;

– «Стандартизація та сертифікація програмного забезпечення». Автор: О.С. Букрєєва (доц. В.О. Федорова).

4. Про стан виконання плану роботи секції якості викладання дисциплін та педагогічної підготовки НПП (проф. О.В. Черніков).

5. Про організацію науково-педагогічної практики з підготовки докторів філософії (доц. С.М. Краснов).

О.М. Харківська, секретар методради

О ПРОФОРІЄНТАЦІЙНА РОБОТА

ТИЖДЕНЬ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Нещодавно в Україні пройшов Тиждень безпеки дорожнього руху, до якого активно долучилися і студенти та викладачі факультету транспортних систем.

Нині проблема безпеки дорожнього руху визнана однією з нагальних, що наразі стоїть перед суспільством і державою та має важливе соціальне, економічне і демографічне значення. Сумна статистика свідчить, що в Україні щороку відбувається понад 100 тисяч дорожньо-транспортних пригод, в яких гине майже 3 тисячі осіб, ще 30 тисяч отримують тілесні ушкодження різної тяжкості.

Забезпечення безпеки дорожнього руху є складним і масштабним комплексом заходів, що здійснюються на різних рівнях управління автомобільним транспортом. Упродовж майже 20 років викладачі факультету транспортних систем і, особливо випускової кафедри організації та безпеки дорожнього руху, переймаються цією надважливою проблемою, проводячи низку освітньо-наукових, роз'яснювальних, виховних і профорієнтаційних заходів.

Так, всередині травня провідні викладачі кафедр організації та безпеки дорожнього руху, а також транспортних систем і логістики: О.О. Холодова, Л.С. Абрамова, К.Г. Ковчур, О.В. Рябушенко, Н.О. Семченко та О.В. Степанов взяли активну участь у міжнародній онлайн-конференції на тему «Транспорт і екологія – сталий розвиток» (м. Варна, Болгарія) та у молодіжній науково-практичній онлайн-конференції на тему «Безпека на дорогах».

Під керівництвом доц. Г.Г. Птиці цікавий профорієнтаційний відеофільм з проблеми безпеки дорожнього руху підготували студенти першого курсу Андрій Хорошун та Ігор Перегуда, які взяли участь у Всеукраїнському конкурсі студентських наукових ро-

біт, виборовши призове третє місце.

Випускники та студенти ФТС взяли також активну участь і у спортивних змаганнях з автомобільного кросу – першому етапі чемпіонату України під девізом «Молодь за безпеку дорожнього руху».

Колектив нашого факультету підтримує тісні зв'язки з патрульною поліцією Харківського обласного управління внутрішніх справ, співробітниками якої традиційно упродовж Тижня безпеки дорожнього руху проводять цикл тематичних лекцій і бесід для студентів першого та другого курсів. От і цьогоріч начальник патрульної поліції відділу зв'язків з громадськістю Марина Кульбачна вкотре провела зустріч зі студентами ФТС на тему «Відповідальний пішохід», запросивши наших старшокурсників на екскурсію в Шевченківський відділ поліції, де нам продемонстрували роботу симулятора зіткнення автомобіля при ДТП. До речі, такий пристрій отримали лише чотири міста України і ми були першими відвідувачами, які на собі випробували його роботу.

Також у рамках цьогорічного Тижня безпеки дорожнього руху студенти ФТС провели змістовну профорієнтаційну роботу серед молоді на знання правил дорожнього руху (опитування, квести, конкурс малюнків, брейн-ринги тощо).

Відповідаючи на виклики часу і задля зменшення кількості дорожньо-транспортних пригод, сьогодні усім нам слід активно працювати, проводячи найефективніші тематичні заходи з питань попередження ДТП, адже дотримання правил дорожнього руху та безпеки пасажирів і пішоходів є беззаперечною умовою збереження здоров'я мешканців нашої планети.

Т.В. Ярмач,
помічниця декана ФТС

○ СТУДЕНТСЬКА НАУКА

Згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 24.11.2020 р. №1457 «Про проведення Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з галузей знань і спеціальностей у 2020 – 2021 н.р.» наш університет призначено базовим ЗВО для проведення другого туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт зі спеціальності «Автомобільний транспорт».

Відповідно до наказу ректора ХНАДУ конкурс за напрямом «Економіка автомобільного транспорту» традиційно проводиться на базі кафедри економіки і підприємництва.

Цьогорічний конкурс зібрав здобувачів вищої освіти та наукової спільноти з Києва, Харкова, Сум, Житомира, Вінниці, Дніпра, Ніжина, Миколаєва, Кривого Рогу та Одеси, які презентували свої наукові здобутки.

Загалом на конкурс було подано 62 наукові роботи 104 авторів із 24 закладів вищої освіти України. Конкурсна комісія відбрала кращі роботи, авторів яких і запросили до участі у підсумковій науково-практичній конференції другого туру

цього конкурсу, що через несприятливу епідеміологічну ситуацію проводився у режимі відеоконференції, під час якої виступило 26 здобувачів із 17 ЗВО. За результатами захисту наукових робіт дипломами I ступеня було відзначено авторів 3 наукових робіт, дипломами II ступеня – авторів 6 наукових робіт і дипломами III ступеня – авторів 10 наукових робіт, їхні наукові керівники отримали подяки, а інші учасники – заохочувальні грамоти.

Принагідно зазначимо, що наукові роботи цьогорічних учасників були цікавими та актуальними і порушували питання підвищення соціально-еколого-економічної ефективності функціонування підприємств автомобільного транспорту. Виступи фіналістів супроводжувалися цікавими презентаційними матеріалами. Члени конкурсної комісії оцінювали кожну доповідь за відповідними критеріями і були задоволені їх якістю та отриманими відповідями на свої запитання.

У цьогорічному конкурсі перемогу здобула Д. Буткова (наук. керівник проф. каф. менеджменту В.Г. Шинкаренко) з науковою роботою на тему «Розробка автотран-

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КОНКУРС

спортних послуг», яка викликала інтерес і жваве обговорення під час дискусії як у членів конкурсної комісії, так і у конкурсантів. Також перше місце посіли Ю. Курінна і Ю. Корзун (Поліський національний університет), Я. Куш (Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця) та В. Пігарев (Національна академія Національної гвардії України).

Дипломами другого ступеня було нагороджено Д. Тихонюк та Нгбоді Аджа Агнес Дебору (наук. керівник зав. каф. економіки і підприємництва проф. О.І. Дмитрієва) з науковим дослідженням на тему «Управління якістю пасажирських перевезень». Також друге місце вибороли Є. Скрипка і В. Нікітченко (Сумський державний університет), Я. Дорош (Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут»), В. Григун (Київський національний університет технологій та дизайну), К. Кочегарова (Український державний університет залізничного транспорту) та Д. Кравчук (Одеський національний економічний університет).

Закривають список переможців конкурсу А. Плахтій (наук. керівник проректор з наукової роботи проф. І.А. Дмитрієв) та А. Русов (Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця) з

науковою роботою на тему «Управління інноваційно-інвестиційним потенціалом автомобільної промисловості на засадах гармонізаційного підходу». Третє місце також посіли М. Скрильова (Донецький національний університет ім. Василя Стуса), А. Кіріл'єва та О. Ткаченко (Сумський державний університет), В. Тимошенко (Сумський національний аграрний університет), Г. Кругляк (Дніпровський державний аграрно-економічний університет), Д. Омеляненко та А. Притико (Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, Навчально-науковий інститут «Каразінський банківський інститут»), П. Іванчук (філія Класичного приватного університету у м. Кременчук), І. Івасюк (Одеський національний політехнічний університет), О. Заїка (Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана) та А. Воробійов (Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»).

Дякуємо учасникам і переможцям цьогорічного студентського наукового форуму та їхнім науковим керівникам, а також членам галузевої конкурсної комісії за плідну роботу і палко бажаємо усім міцного здоров'я, творчої наснаги та подальших звершень!

О.М. Шершенюк,
відповід. секретар конкурсу,
доц. каф. ЕП

○ ТАК ТРИМАТИ!

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КОНКУРС ДИПЛОМНИХ РОБІТ

Відповідно до листа Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» №22.1/10-3789 від 22.10.2018 р. наш університет призначено базовим для проведення Всеукраїнського конкурсу дипломних робіт студентів закладів вищої освіти зі спеціалізації «Економіка підприємства» за ступенями вищої освіти «бакалавр» та «магістр».

Метою цього конкурсу є пошук обдарованої студентської молоді та створення умов для творчого зростання, активізації науково-дослідної роботи студентів у закладах вищої освіти, а також підвищення якості дипломних робіт, зокрема їх наукової та прикладної наповненості.

Нещодавно колективом кафедри економіки і підприємництва було проведено другий тур Всеукраїнського конкурсу дипломних робіт студентів закладів вищої освіти зі спеціалізації «Економіка підприємства».

На виконання рекомендацій Міністерства освіти і науки України та Міністерства охорони здоров'я України щодо посилення карантинних заходів у закладах освіти в роботі конкурсної комісії під головуванням проректора з наукової роботи проф. І.А. Дмитрієва, як і в минулому році, взяли участь лише провідні викладачі нашої кафедри.

Конкурсною комісією було розглянуто 112 дипломних робіт (у т.ч. 35 дипломних робіт бакалаврів і 77 дипломних робіт магістрів) із 30 закладів вищої освіти з усіх регіонів України.

За результатами ретельного оцінювання дипломних робіт за визначеними критеріями та відкритого обговорення конкурсна комісія визначила кращі роботи цьогорічних дипломників. Приємно відзначити, що дипломні роботи випускників нашого університету були високо оцінені комісією та нагороджені відповідними дипломами.

Так, дипломи I ступеня отримали дипломна робота магістра Марії Хорової (кер. проректор з на-

укової роботи проф. І.А. Дмитрієв) та кваліфікаційна робота бакалавра Анастасії Плахтій (кер. декан факультету управління та бізнесу проф. І.Ю. Шевченко).

Дипломом II ступеня нагороджена дипломна робота магістра Антона Кітченка (кер. директор Центру освітніх послуг доц. О.М. Шершенюк).

Диплом III ступеня здобула кваліфікаційна робота бакалавра Марії Супрун (кер. доц. каф. економіки і підприємництва Т.В. Деділова).

Традиційно конкурсна комісія відзначила високий рівень підготовки дипломних робіт, їх актуальність, наукову спрямованість і можливість впровадження практичних розробок, що засвідчує високий рівень підготовки фахівців зі спеціалізації «Економіка підприємства» у закладах вищої освіти України.

Голова конкурсної комісії – заслужений діяч науки і техніки України, проректор з наукової роботи нашого університету проф. І.А. Дмитрієв дякує випускникам та їхнім керівникам за активну участь у цьогорічному Всеукраїнському конкурсі дипломних робіт здобувачів вищої освіти зі спеціалізації «Економіка підприємства» і бажає усім гідних здобутків у царині освіти і науки.

О.М. Шершенюк,
відповід. секретар конкурсу, доц. каф. ЕП

О НАША ГОРДИСТЬ

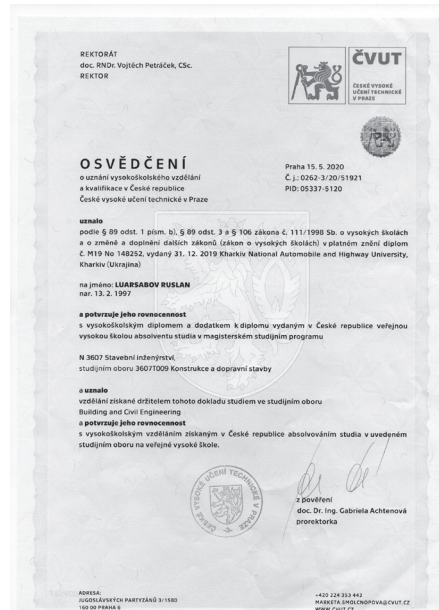
ПАТРІОТИ ДОРОЖНЬО-БУДІВЕЛЬНОГО ФАХУ

Кожен рік наш університет випускає у професійне життя багато висококваліфікованих фахівців, які з часом складають кістяк виробничих потужностей України у різних галузях.

Однією з таких галузей є дорожньо-будівельна, більшість фахівців якої поринають у практичні справи, котрі стосуються проєктування та будівництва автомобільних доріг і мостів, виробництва дорожньо-будівельних матеріалів тощо. Ці справи поглинають наших випускників назавжди, роблячи їх такою незамінною частиною дорожньої галузі, без якої не буде поступального розвитку.

Студенти, які упродовж навчання у нашому університеті зарекомендували себе гідними продовжувачами справи видатних дорожників, досягли високих показників не лише у навчанні, але й займалися науковими розробками, отримавши рекомендації для вступу до аспірантури, і, що найважливіше, – згодом ставали викладачами, поповнивши лави професорсько-викладацького складу ХНАДУ.

Наразі виокремлюється новий – третій шлях життєвого розвитку, на якому сучасні фахівці з гідними показниками у навчанні

і наполегливим засвоєнням інформаційних технологій опановують високі рівні на межі прикладних наук та IT-галузі. Та вони на

цьому не зупиняються і йдуть далі, опановуючи нові країни, де доводять свою конкурентоспроможність, отримуючи відповідні фахові сертифікати цих країн.

Одним з таких випускників-відмінників дорожньо-будівельного факультету нашого університету є Руслан Луарсабов. Руслан наполегливо опановував науки упродовж навчання в нашому університеті, отримуючи найвищі оцінки, а також займався науковою роботою, самостійно освоївши унікальні можливості комп'ютера та надсучасних IT-технологій, так затребуваних новітнім ринком праці.

Після отримання диплома магістра Руслан Луарсабов наполегливо співпрацював з чеськими фахівцями і ця співпраця ознаменувалася отриманням відповідного сертифіката «Про визнання вищої освіти і кваліфікацій в Чеській Республіці, Чеський технічний університет в Празі».

Колектив кафедри технологій дорожньо-будівельних матеріалів і хімії пишається своїм випускником і зичить Русланові подальших успіхів у дорослому житті й таких же великих професійних здобутків!

С.В. Єфремов, доц. каф. ТДБМіХ

О ГОРДИСТЬ КАФЕДРЫ

СТУДЕНТКА І МАЙБУТНЯ НАУКОВИЦЯ

За показниками студентської наукової діяльності колектив кафедри економіки і підприємництва серед лідерів нашого університету, роблячи упродовж останніх років вагомий внесок у загальноуніверситетський результат перемог у всеукраїнських і міжнародних конкурсах студентських наукових робіт, а також за кількістю відзнак на всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях, публікацій здобувачів вищої освіти у фахових та інших наукових виданнях України і зарубіжжя.

Студенти нашої кафедри – талановиті, енергійні та креативні молоді люди, які палко вболівають за краще майбутнє нашої держави та з великим натхненням долучаються до вирішення нагальних проблем соціально-економічного розвитку України. Не байдужі до надважливих питань сучасності і наші іноземні студенти, які попри те, що опинилися у середовищі нових мови, культури і побуту, зацікавлено долучаються до усталених традицій однієї з передових кафедр нашого вишу.

Серед найактивніших іноземних студентів нашої кафедри є Нгбоді Аджа Агнес Дебора, яка наразі здобуває вищу освіту на бакалаврському рівні за ОП «Економіка». Ця талановита студентка приїхала до нашого університету з колишньої столиці Республіки Кот-д'Івуар міста Абіджан. За перші роки навчання вона показала себе

цілеспрямованою та амбітною студенткою, яка прагне отримати нові знання і всебічно реалізувати себе у житті. Здібна студентка швидко привернула до себе увагу викладачів. З-поміж багатьох пропозицій викладачів щодо спільної наукової роботи Нгбоді Аджа Агнес Дебора обрала своїм науковим керівником завідувачку кафедри економіки і підприємництва, доктора економічних наук, професорку О.І. Дмитрієву.

У березні наша студентка взяла участь у XIV міжнародній науковій конференції здобувачів вищої освіти «Проблеми розвитку економіки підприємства: погляд молоді», представивши свою доповідь та отримавши схвальні відгуки від авторитетного журі. Її науковий дебют ознаменувався дипломом III ступеня.

Вже через місяць Нгбоді Аджа Агнес Дебора представила свою наукову роботу у фіналі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт за напрямом «Економіка автомобільного транспорту». Це був блискучий захист наукового доробку, що отримав схвальні відгуки від неупередженого й компетентного журі, за результатами якого наша студентка здобула диплом II ступеня цього престижного конкурсу, а її науковий керівник проф. О.І. Дмитрієва – подяки.

Також у квітні Нгбоді Аджа Агнес Дебора представила наукову доповідь на 83-й міжнародній студентській науковій конференції ХНАДУ. Результати своїх досліджень

ця надзвичайно активна студентка палко захищала, надаючи аргументовані відповіді на численні запитання англійською, французькою та українською мовами. Такий вражаючий захист наукового доробку не залишив байдужим нікого і журі нагородило її дипломом найвищого I ступеня.

Нгбоді Аджа Агнес Дебора під керівництвом проф. О.І. Дмитрієвої підготувала також англійською мовою наукову роботу і взяла участь у Міжнародному конкурсі студентських наукових робіт зі спеціальності «Економіка», організованому закладами вищої освіти України, Китаю, Словаччини, Чехії, Білорусі, Казахстану, Латвії, Литви, Польщі та Великобританії. Наша обдарована студентка вкотре показала свої надзвичайні здібності, виборовши третє місце у цьому престижному конкурсі.

Колектив кафедри економіки і підприємництва безмежно пишається Нгбоді Аджа Агнес Деборою і бажає їй міцного здоров'я, творчого натхнення та подальших наукових звершень!

Палко дякуємо її батькам і вчителям за можливість працювати з такою талановитою й цілеспрямованою студенткою і майбутньою науковицею!

Колектив кафедри ЕП

О ЕКСКУРС В ІСТОРІЮ

ГРОЗА ХАРКІВСЬКИХ ВУЛИЦЬ
ПОЧАТКУ ХХ ст.

«В Харькове, как известно, совершенно не умеют ездить по улицам, несмотря на присутствие на улицах городских и вновь изобретенных дворников с полицейскими полномочиями. Извозчики, ассенизаторы, лихачи постоянно подвергаются административным взысканиям, лихие автомобилисты по несколько раз привлекаются к ответственности у мировых судей, — а порядка все-таки нет», — стверджувалося у замітці «К местной жизни», опублікованій 17.03.1911 р. в харківській газеті «Утро».

Кореспондент газети знав, про що писав — на межі першого і другого десятиліть ХХ ст. дорожньо-транспортні пригоди за участю автомобілів стали звичним прикорм явищем життя міста, й у тогочасній періодиці можна знайти чимало згадок таких інцидентів. Був серед харківських любителів надшвидкої автомобільної їзди і своєрідний міський антигерой — дворянин Олексій Львович Самойлов, червоний автомобіль якого став справжньою грозою харківських вулиць.

Першим у сумній низці «подвигів» харківського автомобіліста став інцидент, що стався 17.02.1909 р. на вулиці Сумській поблизу редакції газети «Южный Край». Того дня автомобіль О.Л. Самойлова за номером 26 задавив на смерть пса породи пойнтер, власником якого був студент Міленко. Городовому вдалося затримати автомобіль та водія, і 8 травня 1909 р. було винесено судовий вирок, за яким власник собаки отримував у якості компенсації 150 крб., а О.Л. Самойлов позбавлявся волі терміном на 5 днів. Описуючи обставини ДТП у замітці «Красный автомобиль (Из залы суда)», кореспондент «Утра» не приховував гіркої іронії: «17 февраля 1909 г., как гласит имеющийся в деле полицейский протокол, красный автомобиль, на котором находился собственник его, г. Самойлов, шел «тихим ходом» вверх по Сумской улице и, конечно, несмотря на тихий ход, он сокрушал все, что встречалось на его пути. Хотя

были приняты автомобилистами все меры предосторожности, т.е. беспрестанно ревели сирена, шипела и свистела машина, хотя публика шарахалась во все стороны, — не обошлось и без несчастия, которое является, кажется, первым из цикла подвигов «страшного чудовища», носившего название «Красного автомобиля».

В этот день, т.е. 17 февраля 1909 г., по Сумской улице имел несчастье идти мирный студент со своим единственным другом, породистой собакой пойнтером. В то время, когда показался «Красный автомобиль», и публика... в ужасе разбегалась по сторонам, очищая дорогу автомобилю, студент этот, фамилия которого Миленко, переходил через улицу со своею собакою на другую сторону. Заметив необычайное движение публики и ужас на лицах безавших в разные стороны прохожих, г. Миленко, схватив свою собаку за ошейник, тоже бросился на тротуар, но в это время «Красный автомобиль» налетел на них почти в упор. Спасаясь, г. Миленко растерялся, выпустил из рук своего пойнера, который тут же, на глазах прохожих (в 3 ч. дня) был подхвачен «Красным автомобилем», смят им и, истерзанный чудовищем в 70 лошадиных сил, выброшен на мостовую после того, как его переехало заднее колесо».

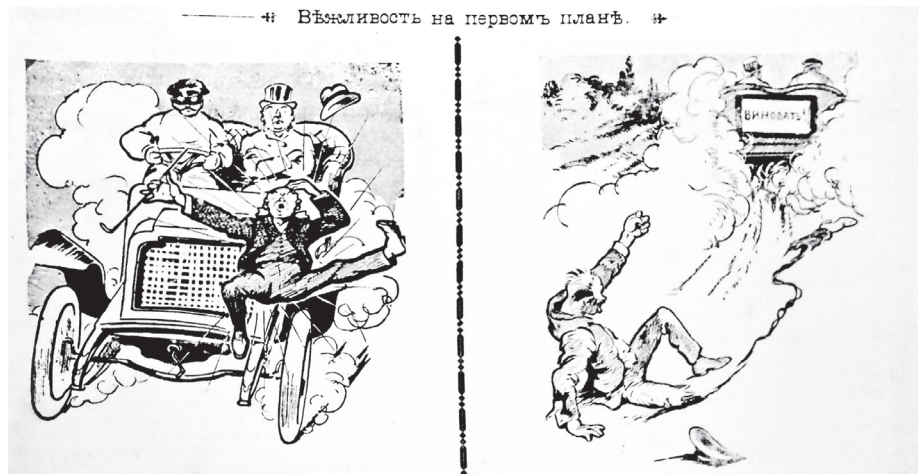
Ні скоєне, ні покарання за нього не зупинили лихача — 1909 і почасті 1910 роки стали для харківців часом свавілля «Красного автомобиля» на вулицях міста. Так 17.04.1909 р. у газеті «Южный Край» повідомлялось, що у Харкові значно побільшало автомобілів, кількості яких сягнула приблизно сорока. При цьому, як зазначалося, майже всіма ними керують або професійні шофери, або самі власники, «умеющие управлять ими с надлежащей осмотрительностью». Єдиним винятком при цьому була автівка, яка часто з'являлась на найбільш залюднених вулицях. «Автомобиль этот ведет очень быстро и без предостерегающих сигналов, — зазначалося у замітці, — так что было уже немало случаев, известных редак-

ции в точности, когда счастливое совпадение избавляло прохожих, женщин и детей, от увечья». З огляду на подальші публікації не доводиться сумніватися, що у цьому газетному повідомленні йшлося саме про автомобіль під керуванням О.Л. Самойлова.

Дві наступні замітки у газетах «Южный Край» і «Утро», обидві за 5.09.1909 р., повідомляють про великий коричнево-червоної барви автомобіль, який з неймовірно високою швидкістю їздив по Сумській вулиці і Белгородському шосе до Сокольников, тобто саме у тих місцях, де полюбляла кататись харківська публіка. Одного разу автівка з такою швидкістю промчала повз зустрічний екіпаж, що спокійний кінь, який давно звик до автомашин, інстинктивно сіпнувся вбік і саме цим, можливо, порятував екіпаж і пасажирів. Насамкінець в обох публікаціях рекомендувалося встановити наприкінці Сумської спеціальний пост з метою фіксації номерів автомобілів, які порушували правила дорожнього руху.

Пропоновані заходи явно були на часі, бо вже 1.11.1909 р. О.Л. Самойлов збив на Олександрівській вулиці робітника Якова Щербініна, протягнувши постраждалого бруківкою майже 15 сажень (до 30 метрів). Слідством було встановлено, що водій рухався зі швидкістю 70 верст на годину і не давав жодних попереджувальних сигналів. Справа проти О.Л. Самойлова тривала довго, й остаточний вирок було винесено лише 13.09.1911 р. Згідно з ним обвинувачуваному зрештою присудили лише 25 крб штрафу із заміною на 5 днів ув'язнення. Таке м'яке покарання було обумовлене тим, що винуватець ДТП по суті відкупився від потерпілого, сплативши йому тисячу карбованців. Внаслідок цього Я. Щербінін заявляв, що не має жодних претензій і просив припинити справу.

До весни 1910 р. автівка О.Л. Самойлова вже стала такою звичною загрозою на вулицях міста, що, крім порядкового, згідно з міською реєстрацією, номера 26, вона здобула навіть власне ім'я — «Красный автомобиль». Саме так її названо відразу в кількох замітках у газетах «Южный Край» і «Утро» за березень 1910 р. Вже на початку березня 1910 р. харківський поліцеймейстер К.І. Безсонов звернувся до міської управи з проханням позбавити О.Л. Самойлова права на поновлення білетів і номера, які дозволяли їзду на автомобілі у Харкові, а вже виданий №26 відібрати. Своє прохання поліцеймейстер аргументував тим, що водій регулярно і свідомо порушував обмеження швидкості руху, передбачені §9 обов'язкових постанов міської думи про їзду на автоматичних екіпажах. Крім того, у проханні зазначалося, що О.Л. Самойлова вже було одного разу засуджено за необережну їзду. Вочевидь, мався на увазі суд щодо загиблого під колесами автомобіля пойнера.

Проект наших автомобилистов, вроде г-на Самойлова, владельца мотора № 28, для смягчения всяких негодований со стороны искалечиваемых жертв.

О ЕКСКУРС В ІСТОРІЮ

ГРОЗА ХАРКІВСЬКИХ ВУЛИЦЬ
ПОЧАТКУ XX ст.

Закінчення. Початок на с. 15

Прохання поліцеймейстера щойно було подане до міської адміністрації, як уже 4.03.1910 р. О.Л. Самойлов спричинив нову дорожньо-транспортну пригоду. Під час швидкого руху Єкатеринославською вулицею «Красный автомобиль» налякав коня візника №901, який смикнувся вбік, внаслідок чого візничі джоржії наїхали на сина колишнього начальника телеграфу Південної залізниці пана Кайле. «Неужели же нет никаких мер, чтобы прекратить этот спорт «искалечивания» прохожих? Нам сообщают, что о происшедшем случае составлен протокол, и г. Самойлов привлечен опять к ответственности за быструю езду, но где же гарантия, что прекратятся, наконец, «похождения» злостастного автомобиля?» – бідкався дописувач «Южного Края». Відповідь не забарилась – у числах за 9.03.1910 р. «Южный Край» і «Утро» повідомили, що Харківська міська управа нарешті позбавила О.Л. Самойлова права на їзду містом і звернулася до харківського поліцеймейстера з проханням прослідкувати за виконанням цього рішення.

Відразу, однак, неподобства «Красного автомобиля» не припинились. До того, як О.Л. Самойлову повідомили про рішення міської адміністрації, він встиг спричинити ще одну ДТП. 8.03.1910 р., о 8.30 вечора, рухаючись зі швидкістю майже 50 верст на годину, автівка лихача налетіла на коня ванька (так у Харкові називали візників – авт.), джоржії якого не перекинулись лише завдяки тому, що вдарились іншим боком об вагон кінного трамваю, який саме нагодився під цей момент. Автомобіль же, не зменшуючи швидкості, промчав до рогу Павлівської та Сергієвської площ, де навпроти магазину «Фаянс» наїхав на джоржії ванька №1707 Бутова. Наляканий кінь сипнувся вбік, придавивши до ліхтарного стовпа студента, який саме проходив у тому місці. Попри те, що постраждалий, зазнавши забиття, відмовився від лікарської допомоги і поїхав на візничі джоржії, затриманого поліцейськими О.Л. Самойлова оточив вороже налаштований натовп з метою розправи. Дописувач «Утра» писав: «Возле задержанного чинами полиции автомобиля собралась довольно большая толпа публики, громко выражавшая свое негодование по адресу владельца автомобиля. Публика была, в общем, настроена настолько враждебно к Самойлову, что, не будь здесь полиции, Самойлову, пожалуй, пришлось бы плохо».

Лише після цього сваволя водія «Красного автомобиля» на вулицях Харкова припинилась. Щоправда, уникнути чергової трагедії з участю харківського лихача і його знаменитої автівки не вдалося. Сталась вона, однак, не у Харкові, а в Москві, де 4.06.1912 р. О.Л. Самойлов не впорався з керуванням автомашиною на високій швидкості, що призвело до вибуху дви-

гуна і загибелі пасажирки – 23-річної артистки Є.М. Кисловської, відомої на сцені під псевдонімом Чарська. Інші пасажирки автомобіля, крім дівчини, вижили, а сам водій відбився легкими травмами. Подія привернула увагу в Харкові, оскільки О.Л. Самойлов і його автомобіль встигли стати сумно відомими у місті. У числі «Южного Края» за 9.06.1912 р. журналіст цієї газети писав: «Московская автомобильная катастрофа имеет довольно близкое отношение к Харькову. Сам владелец автомобиля г. Самойлов, молодой человек, которому совершенно неожиданно по наследству досталось крупное состояние, был «запротоколирован» не один раз за нарушение правил об автомобильном движении; приговаривали его и мировые судьи, – задавил он какую-то собаку и причинил ушибы одному рабочему. «Красный автомобиль» г. Самойлова так прославился еще своими гудками, пугавшими лошадей, что в конце концов у владельца отняли право езды и ему пришлось самый цвет кузова «машин» перекрасить в другой, менее популярный.

После этого г. Самойлов исчез из Харькова.

Ети подробиці я привожу для того, чтобы доказать старое, неоспоримое положение, что нет действия без причины и что за чем пойдешь, то и найдешь.

Ища сильные спортсменские ощущения и не будучи подготовленным в серьезном смысле к управлению автомобилем, не имея выдержки и осторожности, г. Самойлов вызвал в конце концов катастрофу, которая при его наклонностях должна была случиться с ним рано или поздно...

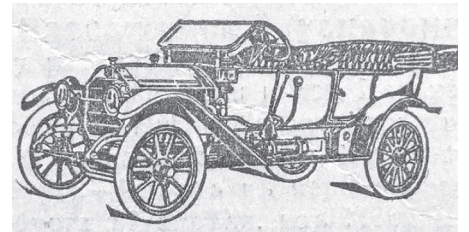
В конце концов вышло, что «компания веселых пассажиров», бешено мчавшаяся из «Яра» рано утром, более или менее чувствительными, а молодая, доверившаяся им женщина нашла свою преждевременную смерть...».

Двома днями раніше, 7.06.1912 р., в есеї «Из харьковской жизни» дописувач «Утра» був не менш моралістичним: «"Красный автомобиль", наводивший панику на харьковцев, погиб в Москве при ужасающей катастрофе, забрызганный кровью... Сто верст в час и полная растерянность владельца автомобиля, не сумевшего выключить мотор и предупредить взрыв. Молодой человек был запротоколен в Харькове за бешеную езду на автомобиле, уплатил штраф и успокоился: он может уплатить целый ряд штрафов и нисколько не стесняется протоколами...».

– Задавлию – заплачу... Чего тут стесняться.

И несчастье в Москве представляется не простой случайностью – так должны были в конце концов завершиться подвиги «спортсмена», не умевшего, оказывается, управлять автомобилем и, тем не менее, всегда рисковавшего жизнью своей и чужой.

В своей жизни человек может быть волен, но как не могли научить молодого человека повнимательнее относиться к лю-

дем? С высоты автомобиля он, видите ли, «презирал» пешую публику, «богатый рантье из Харьковской губернии»...

Можно заплатить – и кончено: «Сторонись, беднота»...

У г. Самойлова в Харькове есть подражатели, так же, как и этот автомобильщик, не стесняющиеся гнать по Сумской автомашине с необычайной скоростью.

Может быть, страшный урок московской трагедии их кое-чому научит? Или даже это забудется?».

І справді, навіть страшна трагедія не зупинила О.Л. Самойлова, і невдовзі він знову з'явився у Харкові, де їздив з великою швидкістю, нехтуючи безпекою руху на автомобілі з московськими номерами і не отримавши дозволу від харківської міської управи. З огляду на це поліції було запропоновано «наблюдать за появлением Самойлова и категорически воспретить ему управлять автомобилем». Цю пропозицію зробила спортивно-технічна комісія південно-руського автомобільного клубу, запропонувавши також притягнути п. Самойлова до відповідальності за порушення обов'язкових постанов щодо правил організації автомобільного руху на вулицях Харкова.

«Красный автомобиль» та його власник-водій О.Л. Самойлов потрапили і на сторінки харківського сатиричного журналу «Жало». Тут злісного харківського лихача зображено на карикатурі під назвою «Вежливость на первом плане». На першому зображенні необережний водій збиває пішохода, неочікувано і без жодних попереджень наздогнавши його ззаду. На другому автомобіль любителя швидкої їзди зникає у хмарі куряви, лишивши збитого, обуреного і навіть скаліченого пішохода, якому відірвало праву ногу, на проїжджій частині. Ззаду на автівці зображено напис «Виновать!», бо, як іронічно зазначив автор карикатури у назві свого твору, ввічливість у харківських водіїв – злісних порушників безпеки дорожнього руху – завжди має бути на першому плані.

Цікаво, що О.Л. Самойлов виступав певним збірним образом усіх горе-водіїв Харкова, про що свідчить підпис під карикатурою: «Проект наших автомобилистов, вроде г-на Самойлова, владельца мотора №28, для смягчения всяких негодований со стороны искалечиваемых жертв».

А.М. Домановський,
Н.П. Олешко,
доц. каф. українознавства

О ВІТАЄМО

Вітаємо ювілярів

(які народилися у травні – червні)

Віктора Олександровича Богомолова – ректора Харківського національного автомобільно-дорожнього університету.

Діану Борисівну Глушкову – завідувачку кафедри технології металів та матеріалознавства ім. О.М. Петриченка.

Миколу Федоровича Курилку – завідувача кафедри фізичного виховання та спорту.

Володимира Андрійовича Перегона – професора кафедри деталей машин та теорії механізмів і машин.

Володимира Олександровича Карпенка – професора кафедри деталей машин та теорії механізмів і машин.

Сергія Миколайовича Шуклінова – професора кафедри автомобілів ім. А.Б. Гредескула.

Євгена Олександровича Дубініна – професора кафедри технології машинобудування і ремонту машин.

Сергія Івановича Поваляєва – заступника декана автомобільного факультету.

Лілію Вікторівну Браженку – заступника директора центру освітніх послуг.

Людмилу Анатоліївну Прилуцьку – вчену секретарку.

Наталію Олексіївну Лалазарову – доцента кафедри технології металів та матеріалознавства ім. О.М. Петриченка.

Ігоря Миколайовича Нікітченка – доцента кафедри двигунів внутрішнього згоряння.

Світлану Олександрівну Коверсун – старшу викладачку кафедри екології.

Миколу Миколайовича Сильченка – асистента кафедри автомобілів ім. А.Б. Гредескула.

Еліну Володимирівну Захарову – асистентку кафедри проектування доріг, геодезії і землеустрою.

Жанну Дмитрівну Кравченко – лікарка-терапевта вищої категорії.

Володимира Ілліча Мерзлікіна – завідувача лабораторії кафедри технології машинобудування і ремонту машин.

Марину Олександрівну Глазову – завідувачку кабінету кафедри філології та лінгводидактики.

Ольгу Вадимівну Зінченко – майстриню виробничого навчання кафедри технології металів та матеріалознавства ім. О.М. Петриченка.

Світлану Василівну Єкімову – фахівчиню 1 категорії центру освітніх послуг.

Наталію Іванівну Манжелій – диспетчерку деканату механічного факультету.

Олега Геннадійовича Безродного – техніка комп'ютерного набору друкарні.

Олену Вікторівну Сухарєву – чергову гуртожитку №5.

Євгена Вікторовича Воловіка – сторожа навчально-наукової бази.

Тетяну Іванівну Солодовник – прибиральницю навчального корпусу факультету управління та бізнесу.

Наталію Миколайівну Балеско – прибиральницю гуртожитку №5.

Володимира Володимировича Монастирського – слосаря-сантехніка 2 розряду господарного відділу.

Едуарда Альбертовича Суслова – робітника 6 розряду ремонтної майстерні.

Бажаємо Вам, шановні ювіляри, примножувати плідні освітньо-наукові здобутки і продовжувати кращі традиції нашого рідного університету!

Велетеського здоров'я усім Вам і натхненної творчої праці, відданих друзів і талановитих послідовників, родинних гараздів і чудового святкового настрою!

Колектив ХНАДУ

О БУДЬТЕ ЗДОРОВІ

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА – ЗАПОРУКА НАШОГО ЗДОРОВ'Я

Серед найпоширеніших захворювань в усьому світі на тепер є хвороби серцево-судинної системи.

Прикро, але більшість наших сучасників, упевнених у своєму абсолютному здоров'ї, мало замислюються над тим, чим може загрожувати невиконання вимог регулярної фізичної активності. Вони стають менш витривалими, знижується тонус їхнього організму, з'являється млявість і різні хворобливі симптоми.

При тривалому перебуванні в умовах обмеження рухів змінюється стан різних механізмів регуляції діяльності серця.

Свого часу знаменитий академік І.П. Павлов писав: «Наскільки добре відбувається регуляція роботи серця, обумовлена м'язовою діяльністю (звичайно, не надмірною), настільки ж погано відбувається і регуляція роботи серця при різних хвилюваннях, які ускладнюють роботу м'язів».

До групи «хвороб цивілізації» входять найпоширеніші й доволі небезпечні хвороби серцево-судинної системи та обміну речовин, серед яких: атеросклероз і гіпертонічна хвороба, ожиріння і злоякісні пухлини, алергічні ускладнення, а також ендокринні та нейропсихічні розлади.

Перш ніж усвідомити, що означає фізична культура в боротьбі з окремими хворобами, доцільно оцінити її значення у більш загальному плані – як засіб підвищення життєздатності організму.

В основі серцево-судинних захворювань лежать порушення обміну речовин у тканинах. Важливо мати на увазі, що в результаті нормалізації обміну речовин ті, хто займається фізичними вправами і загартовуванням, позбавляються від надмірної маси тіла.

Не менш важливим є також вплив фізичної культури на психоемоційні стреси, які часто провокують розвиток захворювань органів кровообігу. Організм тренуваних людей характеризується більшою стійкістю діяльності центральної нервової системи та набагато легше переносить стресові ситуації.

Істотну шкоду здоров'ю людини наносять також куріння і надмірне вживання алкоголю, переїдання та порушення режиму дня.

Тож усім нам варто належним чином оцінити здатність занять фізичними вправами і загартовуванням.

Розрізняють два типи впливу фізичної культури і спорту на організм: лікувально-профілактичний і власне оздоровчий дії.

Лікувально-профілактичні дії адресуються організму в стані наявного захворювання або його загрози – за наявності чинників ризику; оздоровчі ж дії адресуються організму, що перебуває у нормальному стані.

Серед лікувально-профілактичних впливів, що забезпечуються різними формами занять, можна виділити засоби первинної профілактики, які мають за мету запобігти

можливого захворюванню. Власне лікувальні дії (вживані, як правило, в комплексному лікуванні) – заходи вторинної профілактики – їх застосовують після одужання хворого.

Оздоровчі ефекти фізичної культури і спорту є дієвим інструментом тих найважливіших перетворень, котрі зміцнюють здоров'я людини, підвищуючи її життєздатність.

Тож усім небаїдужим до свого здоров'я радимо займатися спортом хоча б на аматорському рівні, щоранку робити гімнастичні вправи, загартовуючи свій організм і залучаючи до спорту своїх дітей.

Зичимо усім палкої насолоди і неймовірного відчуття задоволення від того виду спорту, який вам до вподоби, і нехай девізом вашого життя завжди будуть слова: «У здоровому тілі – здоровий дух!»

Ж.Д. Кравченко,
заст. гол. лікаря
з ОМР КНП «МСЛ» ХМР,
лікар-терапевт ХНАДУ

О ПОДІЯ МІСЯЦЯ

ПАМ'ЯТЬ ПОКОЛІНЬ

З нагоди Дня пам'яті та примирення і Дня Перемоги над нацизмом у Другій світовій війні в актовій залі нашого університету відбувся святковий концерт, який підготували колективи художньої самодіяльності студентського клубу, палко привітавши усіх з цією вікопомною датою.

Упродовж півтори години для викладачів, співробітників і студентів, які завітали цього дня до нашої охайної актової зали, у виконанні самодіяльних артистів студклубу звучали задумливі монологи і тематичні вірші, а також палкі пісні, що були вдало підібрані за покликом душі і серця нашими бездоганними співаками та керівником вокальної студії Г.М. Ковалювою.

Цього дня талановита першокурсниця ФТС Анастасія Водка виконала проникливу і величну пісню Героя України Володимира Івасюка «Балада про мальви», котра нагадує нам про те, що війна забрала життя мільйонів юнаків і дівчат, які віддали його за щасливу долю рідної землі, а їхнім матерям, на жаль, залишила сльози й сум на все життя.

Тема подвигу молодих дівчат на війні прозвучала і в «Баладі про зенітниц» (Р. Різдженський) у виконанні Анастасії Рижкової (ФТС), голос якої і виконання зворушують особистим ставленням до дівчат, які зустріли фашистські танки зі сльозами на очах, але ні на крок не відступили від своїх позицій.

Нікого з присутніх у залі не залишила байдужим і пісня «Степом, степом», яку бездоганно виконав студент дорожньо-будівельного факультету Владислав Таран.

Сучасна пісня «Тихо прийшов, тихо пішов» у виконанні гурту «Riffmaster» вважається неофіційним гімном війни нинішньої і присвячена мужнім воїнам підрозділів Сил спеціальних операцій Збройних сил України. Ця пісня-гімн, яку професійно виконав Владислав Корнєєв (ФТС), є своєрідним містком між воїнами, які захищали рідну землю під час Другої світової війни, і бійцями, які наразі захищають кордони України на Донбасі.

Та на війні, крім безлічі смертей і річок пролитої крові, були й дивовижні та смішні випадки. Саме про такі історії розповіли наші талановиті Анастасія Євстаф'єва та Марія Кішмерешкіна, викликавши усмішки на устах наших глядачів.

Музична основа пісні «Ах, эти тучи в голубом», партитуру якої в архівах тих часів знайшов Олександр Журбін, була написана в далекому 1942 р. Сучасна ж композиція цієї пісні стала улюбленою для багатьох виконавців, полюбилося вона і нашим сестрам Ользі та Олені Мельник (ФТС), які заспівали її дуже чуттєво й душевно.

Зворушливу історію від імені безвісти зниклого 75 років тому солдата «Знайдіть нас» розповіла неперевершена Наталія Шаповал, яка упродовж чотирьох років поспіль виступає на нашій сцені та бере активну участь в багатьох міських, обласних і міжнародних конкурсах, завжди завойовуючи перші місця і Гран-прі. Велика подяка Наталії за цей дійсно до щему в серці зворушливий монолог і бурхливі оплески глядачів.

Пісню «В землянці» (якій, до речі, єдиній, встановлено пам'ятник) щиро й ніжно виконала Марія Кішмерешкіна. Цю чутливу композицію про кохання крізь відстань та випробування люблять не лише сивочолі ветерани, її залюбки співає й нинішня молодь, адже вона зворушує серця.

У цей святковий день сучасну реп-композицію «Проліски» для глядацької аудиторії виконали наші вокалістки

Анастасія Водка і сестри Ольга та Олена Мельник.

Усі ми, нащадки відважних воїнів Другої світової війни, маємо завжди пам'ятати події минулих років, щоб ніколи не повторити тих страхів і жаху. Власне саме тому наша молодь й тримає себе у хорошій фізичній і духовній формі, щоб бути готовими до будь-яких викликів. На концерті свої навички фізичної підготовки яскраво продемонстрували учасники хореографічного колективу Ігоря Серкова «Funky Monkeys», виконавши композицію «Вуличні танці».

Фінальним акордом концерту до Дня пам'яті та примирення, але не останнім проявом вшанування подвигу загиблих героїв Другої світової війни та наших мужніх бійців, які наразі воюють на Сході України, стала пісня гурту «Океан Ельзи» «Не твоя війна» у виконанні усіх учасників.

Святковий концерт під музичний супровід звукооператорів Олега Калініченка та Володимира Фаркаша бездоганно провели Лада Натальченко, Марія Кішмерешкіна, Денис Шевченко і Дмитро Дяченко.

Колектив студентського клубу дякує усім учасникам цього річного концерту й особливо помічниці декана ФТС, доц. Т.В. Ярмач за підготовку і сприяння у його проведенні.

Нехай мужність, героїзм і великий подвиг нашого народу ніколи і ніким не забуваються.

Пам'ятаймо про це вічно!

Л.І. Климець,
директор студклубу

О МАЙТЕР-КЛАСИ. ТРЕНІНГИ

ВОДІЙСЬКА МАЙСТЕРНІСТЬ

За офіційною статистикою щодня на дорогах України гинуть 10 – 12 осіб, ще 25 – 30 отримують травми.

Напевно неофіційна статистика ще сумніша, адже частина потерпілих згодом помирає від отриманих травм або більше не може вести активний спосіб життя. Прикро усвідомлювати, що більшість жертв дорожньо-транспортних пригод – це молодь.

За підрахунками спеціалістів, втрачене життя однієї молодої людини обходиться державі в 400 тис. євро. Це той збиток, який терпить країна, адже такі люди вже не здатні працювати в жодному секторі вітчизняної економіки.

Причиною абсолютної більшості усіх дорожньо-транспортних пригод є «людський чинник», тобто, 80 – 85% аварій відбувається саме через нашу безграмотну і безвідповідальну поведінку на дорозі. А от сучасні автомобілі підводять рідко, адже через їх несправність відбувається всього 5% ДТП. Ще стільки ж – через поганий стан доріг, а також вплив довкілля (несправність світлофорів, погані погодні умови тощо). У більшості ж випадків винні саме люди та їхня неправильна реакція на зміни, що відбуваються на дорозі.

Через сумну статистику жертв ДТП з кожним роком набуває все більшої актуальності навчання автолюбителів розумному водінню. Тож, щоб підвищити рівень водійської майстерності, колектив нашого університету (передусім факультету транспортних систем) і започаткував проведення тренінгів з навчання усіх бажаючих «таємницям» безаварійного водіння автомобіля, об'єднавши свої знання і зусилля з командою фахівців зі школи водійської майстерності «М-спорт» та іншими відомими автоінструкторами Харкова, які є нашими соціальними партнерами в усіх заходах з підвищення безпеки дорожнього руху.

За задумом організаторів проведення таких майстер-класів допоможе звести рівень смертності на наших дорогах до нуля. Крім того, ці заходи сприятимуть вихованню культурного, здібного і грамотного водія.

Перший такий майстер-клас пройшов нещодавно на базі комплексу «RACENHUB» на автомайданчику ТЦ «Барабашово» саме за участю кращих інструкторів міста і області.

У проведеному заході взяли участь викладачі та студенти нашого університету усіх факультетів, де під керівництвом видатного тренера, автора декількох освітніх курсів з водійської майстерності («Розумне керування», «Керування для жінок» та ін.) і керівника ХОСТ «Автомобільний клуб України» Олександра Крюкова усі бажаючі пройшли майстер-клас (тренінг) з керування автомобілем.

Учасники заходу не лише прослухали цікаву лекцію професійного інструктора, який переконаний, що водіння має бути безаварійним та усвідомленим, але й ви-

пробували себе в екстремальному керуванні автомобілем.

Усі, хто відвідав цей захід, отримали купу позитивних емоцій, а ще – дізналися нову для себе інформацію з водійської майстерності. Сподіваємося, що отримані знання полегшать усім учасникам процес водіння, а у разі аварії – мінімізують травми і пошкодження автомобіля.

Під час тренінгу викладачі та студенти нашого університету провели також профорієнтаційну роботу серед його учасників і глядачів.

Організатори заходу запевнили присутніх, що такі майстер-класи будуть проходити постійно, щоби якомога більше автомобілістів долучилися до безпечного і, головне, розумного водіння.

Наш спецкор.

О ХНАДУ СПОРТИВНИЙ

КІКБОКСИНГ

У манежі ХТЗ нещодавно пройшли особисто-командні змагання з кікбоксингу WPKA: чемпіонат України серед студентів ЗВО III – IV рівнів акредитації, котрі через карантинні обмеження проходили без глядачів.

Нас дуже тішить той факт, що у важких поєдинках команда ХНАДУ виборола друге командне місце, а наші студенти завоювали нагороди різного ґатунку.

Чемпіонами цих змагань стали Ігор Христосов і Владислав Муравський (ФТС) та Віктор Калиниченко (АФ).

Срібло здобули студенти дорожньо-будівельного факультету Олександр Золотарьов, Ігор Кулік та Віталій Антіпенко.

Бронзові нагороди завоювали студенти автомобільного факультету Владислав Гришин і Дмитро Подольничук.

Вітаємо команду і студентів нашого університету з високим результатом та успішним виступом на чемпіонаті з кікбоксингу і бажаємо їм подальших успіхів у спорті та навчанні!

ГИРІ

Нещодавно відбулася Спартакіада Університету з гирьового спорту та функціонального багатоборства, де взяли участь збірні команди усіх факультетів.

У Спартакіаді Університету з гирьового спорту місця між командами розподілилися так: перше місце виборів МФ, друге – ФТС, третє – АФ, четверте – ДБФ і п'яте місце дісталось ФУБ.

БАГАТОБОРСТВО

У Спартакіаді Університету з функціонального багатоборства місця розподілилися таким же чином: перше місце знову виборів МФ, друге – ФТС, третє – АФ, четверте – ДБФ і п'яте місце також дісталось ФУБ.

Найкращі результати показали: Ігор Вошунук і Роман Бондарев (МФ), Анна Олексюк (ДБФ), Максим Шука і Назар Токарський (АФ), а також Ангеліна Караваєва і Владислав Корнев (ФТС).

Через карантинні обмеження цього річ змагання Спартакіади Університету з гирьового спорту і функціонального багатоборства проводилися дистанційно, пофакультетно.

ТХЕКВОНДО

Всередині травня у спортивному комплексі «Олімп» Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ) пройшла літня Універсіада з тхеквондо (ВТФ), де взяли участь і студенти механічного факультету нашого університету.

Чемпіонський титул на цих змаганнях вибороли Костянтин Костеневич та Олександр Данишина. Срібло завоювали Владислав Функендорф і Ярослав Чорний, а бронзовими призерами стали Олексій Котеліков і Анастасія Задорожня.

Палко вітаємо наших студентів з успішним виступом на щорічній Універсіаді та бажаємо їм й надалі таких же високих нагород і гідних здобутків у навчанні.

СК «Автодорожник»

ЗМІШАНЕ БОЙОВЕ МИСТЕЦТВО

Упродовж трьох днів у столичному Палаці спорту (м. Київ) тривав чемпіонат України зі змішаних бойових мистецтв, що проходив одночасно на 5 локаціях.

Газета «Автодорожник» видається з 1931 року. Засновник – колектив Харківського навчально-науково-виробничого комплексу з автомобільно-дорожньої освіти.

Газета зареєстрована у Державному комітеті України у справах видавництва, поліграфії та книгорозповсюдження 1 грудня 1993 року.

Свідцтво про реєстрацію: серія ХК №80. Адреса редакції: 61002, м. Харків-МСП, вул. Ярослава Мудрого, 25, кім. 204. Тел. 707-36-74.

E-mail: gazeta@khadi.kharkov.ua
Газета віддрукована у видавництві ХНАДУ. Тираж 500 прим.

Зам. № 101/21 від 02.06.2021 р.
Головний редактор **О.Д. Васильківська**
Коректура **Л.А. Пустовойтової**
Комп'ютерна верстка **О.Г. Безродного**
Фото **О.М. Лісконог**

У щорічному чемпіонаті взяли участь понад 500 найкращих спортсменів із 20 областей України, які змагалися у різних вагових категоріях від 10 до 18 років, а також старшого віку. Залежно від ваги найсильніших було визначено одразу у 62 категоріях.

У складі команди Харківської області, яка серед 25 команд посіла шосте місце, взяли участь і спортсмени нашого університету, майстри спорту – студент МФ Геворг Абрамян (гр. МС-41), який виступав у ваговій категорії 57 кг, і студент АФ Віталій Коршак (гр. АП-11), який виступав у ваговій категорії 66 кг.

Варто зазначити, що у ваговій категорії 66 кг взяли участь 37 найсильніших бійців. Дуже приємно, що наш Віталій, який виступав саме у цій ваговій категорії, провів у запеклій боротьбі 5 зустрічей та виграв усі достроково, проявивши

мужність і силу волі, бездоганну майстерність і жагу до перемоги.

За результатами цих змагань наші юнаки візьмуть участь у чемпіонаті Європи зі змішаного бойового мистецтва.

Палко вітаємо Віталія Коршака, який став чемпіоном цих змагань, а також Геворга Абрамяна, який через травму руки не зміг довести зустріч до переможного тріумфу, проте (попри цю прикрість) виборів переможне срібло!

Р.А. Алієв, ст. викл. каф. ФВіС

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен та інших даних несуть автори публікацій. Думки авторів публікацій у нашому виданні не завжди збігаються з точкою зору редакції. Матеріали і фотознімки, передані до редакції, не рецензуються і не повертаються. Редакція не має змоги листуватися з кореспондентами.